

მამა ალამი
(პასტანო ახალამე)

სამი მოთხრობა

ბალადა უჩინარ თევზებსა და იორდასალამის კაბისფერ ბედნიერებაზე

მთელი დღე – ალიონიდან იმ წუთამდე, რომელზედაც მოგვიანებით ცოტა მეტს გიამბობთ, – ზამბახისფერი ნეტარებითა და იორდასალამის კაბისფერი ბედნიერების განცდით იყო სავსე. ოღონდაც, ნუ დაივიწყებთ, რომ ეს მაინც ბერიკაცის ბედნიერება იყო, – სხეულიც რომ ვერ მიეწევა და გრძნობებიც რომ ვეღარ აფრინდებიან ასე მაღლა! და მაინც... რა, თქვენ ფიქრობთ, ბერიკაცი რომ... იმიტომაც შეუძლებელი?! პირიქით, სწორედ ამის გამო, წარმოუდგენლად – უთენია წამომდგარი ახალაფეთქებულ ნუშის ხეს რომ დაინახავ ბინდბუნდის მძლეველი მზის სხივთა ათინათში, აი, იმგვარად ბედნიერი!

ასე გრძელდებოდა მთელი დღე – ზუსტად, ასტრონომიული კალენდრებისა და ქრონომეტრების მიხედვით გამოთვლილ-დაგეგმილი მზის ამოწვევრვის ჟამის პირველივე წამიდან მოყოლებული შებინდებამდე! ამას წინა საღამოც ხომ ემატებოდა, რომ აღარაფერი ვთქვათ ღვიძილიან უგრძელეს ღამეებზე!

იმ წუთს კი ყველაფერი, რაც ბედნიერებასა და ნეტარებასთან შეიძლებოდა ყოფილიყო დაკავშირებული, რატომღაც საღამოც უჩინარდებოდა, იმწამსვე, როდესაც ბალში პატრონი შემოაბიჯებდა.

მცენარეებს უვლიდა, როგორც სხვები კნუტებს ან ლეკვებს ზრდიან, იქნებ ჩვილებსაც, – თუმცა აკვნის რწვევის, საწოვრიანი რძის ბოთლების მომზადებისა და სხვა ამის მსგავსი გამოცდილება სავსებით რომ არ ჰქონდა?! იმას თუ არ გავითვალისწინებთ, – მართალია, აღარც კი ახსოვს ზუსტად როდის, მაგრამ ნამდვილად, – ჩვილების ნაბანავები წყლით სავსე ვარცლი რომ გაატანინეს გარეთ ერთხელ. ქარი ქროდა და წვიმას სახეში ასხამდა. შიშმა შეიპყრო, წამოყვლეკვლავებული მიხაკები, – მათ ხომ სუსტი ღეროები აქვთ, – ვერ გაუძლებდნენ ამისთანა ყიამეთს. ერთი სული ჰქონდა, იმათკენ გაქცეულიყო და გადაფარებოდა. ჯერ უკან უნდა შებრუნებულიყო. ახალგაზრდა ქალბატონებს თოვლივით თეთრ დიდ პირსახოცებში გახვეული ვარდისფერი, ფუნჩულა პატარები ხელში აეყვანათ; გახარებულებმა იმით, აქაოდა მოსამსახურეს მოვკარით თვალიო, ბარემ იატაკის საწმენდი ტილოები შემოგვაშველო, მიაძახეს, თან გულმოდგინედ ამშრალებდნენ წყლიდან ახალამოყვანილ ჟღურტულა ჩვილებს.

იმის თქმას ვაპირებდი, მარტო მცენარეების მოვლა, მათზე ზრუნვა და ბალში ფუსფუსი კი არა, უფრო მეტად იმათი თავაზიანი მოსალმება, წუხელ რაც მომხდარა, იმაზე საუბარი, სინაზითა

და იღუმალებით გაჯერებული ფრთხილი შემოხედვა, ეზოში გამოსული პატარძალივით ან მამლაცინწურად კისერწაგრძელებული ყმაწვილივით დამორცხვება, ჩამალული სილამაზის მოდარაჯე კოკრის გაფურჩქნა და წინა შემოდგომის მიწურულს მოტანილი ნერგის პირველი კვირტის გამოღება აბედნიერებდა.

ასე იყო აგერ უკვე შვიდი წლის განმავლობაში იმ უცნაური, მოღრუბლული და ჩაქუფრული დილიდან მოყოლებული, როცა პირველად იგრძნო მზის ამოსვლა შიგ გულში.

მანამდე, ოცდათექვსმეტი წელიწადი განა სხვას აკეთებდა რაიმეს? – უვლიდა ხეხილითა და სხვა ათასნაირი ხეებით, ნაირ-ნაირყვავილიანი ბუჩქებითა და ბალახებით დამშვენებულ პატარა და დიდ, დეკორატიულ და ზამთრის ბაღებს, ყვავილნარებს, სათბურებს, გაზონებს, სანერგეებს... თავს ევლებოდა ტერასებსა და მეზონინებზე, აივნებსა და კიბეებზე, ოთახებსა და დერეფნებში, თაროებსა და ფანჯრის რაფებზე, ფენმოტეხილ სკამებსა და ხის ყუთებზე, ძველ ჩაიდნებსა და ქვაბებში, გადაჭრილ კასრებსა და კონსერვის ქილებში გადმოსახლებულ წითელ, მელნისფერ, ყვითელ, მურა, ნარინჯისფერ, ცისფერ, თეთრ, მწვანე, კიდევდაკბილულ, ლანცეტა, კვერცხისებრ, ელიფსურ, გულის ფორმის, მომრგვალო, თირკმლის მსგავს თუ ისრისებრ-ფოთოლა მცენარეებს... მაგრამ აქამდის ხომ არც მათი ჩურჩული იყო ასე გულში ჩამწვდომი და გასაგები და არც სატკივარი, არც თვალის გამოპარება და არც პირზე გადაფენილი ღიმილი, არც უძილობით და არც დაღლილობით შეცვლილი ფერფური.

ახლა?! ახლა რაღაც ისეთი მოხდა, რასაც ოცდათექვსმეტწელიწადიანი გაუნელებელი წვა, დაგვა, უძილობა, საგონებელ-სადარდებიანი ფიქრი, გულჩათხრობილობა, მუხლჩაუხრელობა, მუყაითობა და თავდავიწყება უძლოდა წინ, და რამაც ერთბაშად შეცვალა მისი ცხოვრება – საქვეყნოდ უნდოდა ეყვირა, რომ ისე შეყვარებოდა ისინი, მათ გარეშე სიცოცხლე არც შეეძლო, არც უღირდა და მათთვის ნებისმიერ დროს საკუთარსაც დათმობდა!

ბედნიერება დიდხანს რომ არ გრძელდება, ამ ჭეშმარიტებას ახალგაზრდებიც კი ადვილად ხვდებიან. ჰოდა, ამ სამი თუ ოთხი წლის წინ, როდესაც პატრონებმა სახლი გაყიდეს და პროვინციიდან დედაქალაქში გადასახლდნენ, ისიც გაეცალა აქაურობას (ან კი სხვა რა გზა და არჩევანი დაუტოვეს?!), კუდამოძუებული, გალახულივით.

ჭიშკარი უხმაუროდ, ქურდულად გამოიხურა. არავის და არაფერს, დიან, არც არავის და არც არაფერს არ დამშვიდობებია, უკან არც კი მოუხედავს, თვალი ერთხელაც აღარ შეუვლია არც ღობისთვის, არც იმის იქით დაცარიელებული ეზოსთვის, არც იქ ჩამალული და გატრუნული ბალისთვის, არც გამეტებული სახლისთვის! – ისე გაუყვა ჯერ ერთ ქუჩას, მერე – მეორეს, მერე – მესამეს...

სადამომდე ქალაქის ქუჩების ორ მესამედზე ცოტა ნაკლები შემოიარა. მებაღე არავის სჭირდებოდა. არა, იქნებ რომელიმე ოჯახს სურდა კიდევ ვინმეს მათ უღიმღამო ეზოში ნამდვილი ბაღნარი გაემენებინა, მაგრამ ამას როგორ შეიტყობდა? იგი ხომ ხმაამოულებლად მილასლასებდა ქუჩებში, ძლივს მიათრევდა თითქოს გამდნარტყვიანასმულწვივებიან ფენებს და რკინისად თუ არა, თუჯისად მაინც ქცეულ სქელძირიან ბალისტალასშემორჩენილ ფენსამოსს. ხანდახან უაზროდ თუ შეაშტერდებოდა უცხო ჭიშკარს ან ღობეს, თითქოს რაღაც უნდა ეძებნა, ეპოვა კიდევ, მაგრამ მზერას მეტს არ შეაჩერებდა, ხოლო გონებას არც რაიმეს თქმისთვის ეცალა, არც გააზრებისთვის.

წარსულშემოფლეთილ და გამოშიგნულ მოღანდებსავით დადიოდა ქალაქში.

ის ღამე პიონერთა ტბის პარკის სკამზე წამოწოლილმა გაატარა.

თქვენიც მესმის, დაუმშვიდობებლად როგორ წამოვიდაო, რომ ჩაილაპარაკეთ.

ამაში თავის თავს თქვენზე ადრე თავად ამტყუნებდა, ადანაშაულებდა, განა არა! თუმცა ახლაც, ყველაფერი ხელახლა რომ მომხდარიყო, თავის საქციელში ვერაფერს შეცვლიდა, ვერაფერს გადააკეთებდა. რაც სურდათ, ის ეფიქრათ ალოესაც და კლდისვაშლასაც, ალუბლებსაც და კამელიებსაც, ბეგონიებსაც და გეორგინებსაც, ბაღბებსაც და ჩინურ ტიტებსაც, კანებსაც და კაქტუსებსაც, პალმებსაც და ურთხმელებსაც, ნამდვებსაც და დაფნებსაც, ურტიკარიებსაც და

აგაგებსაც... რაც უნდოდათ,ის სასჯელი დაედოთ – გინდ სასიკვდილო და გინდ დამახეობრებელი – აკი მაინც მკვდარი იყო და ცხოვრებადასახიჩრებული.

ამრიგად სწამდა და სჯეროდა: ვინაიდან ასე ხელის ერთი მოსმით, უსულგულოდ, უსარგებლო ძველმანივით, სახლიდან გამოსტუმრებული დგამივით, გატეხილი წყლის გრაფინივით მოაშორეს იქაურობას. ვინაიდან ბალის მკვიდრთა დაცვა ვერ მოახერხა; ვინაიდან ისე ვერ მოაწყო ცხოვრება, რომ მათ ბედში ჩარევა მაინც შეძლებდა; ვინაიდან შვილებივით ნაზარდი არსებები უნდა მიეგდო ბედის ანაბარა და ვერასოდეს წყალსაც ვერ დააღვინებდა, ამისთანა უსასწროსა და უნიათოს სათქმელიც არაფერი ჰქონდა. მისთვის რომ გეკითხათ, იგი ერთბაშად დახვრეტას, ელექტროსკამს და გილიოტინასაც იმსახურებდა.

გათენდა და განაგრძო ქუჩა-ქუჩა სიარული. თავის თავს ერთი წამითაც არ უმაღავდა, რომ ეს უფრო წანწალი იყო, უბალოდ, უსაქმოდ, უსიხარულოდ, უანაწეროდ, უარარაოდ დარჩენილი მებაღის წანწალი.

მეორე დღესაც არ ჩასვლია ხემსი პირში.

მესამე დღესაც არ უწვიმია. პარკში სკამიც თავის ადგილას იდგა. ცაზე მთელი დამე ერთი ვარსკვლავი არ გამოჩენილა, მთვარეც კი სადღაც გადაემაღათ.

მეოთხე დღესაც შეუჩერებლად სტკიოდა თავი, მარცხენა საფეთქლიდან კეფამდე და მარჯვენა თვალებუდის ზემოთ, შუბლიდან თხემამდე. გაგიჟება შეიძლებოდა, მაგრამ ამის უფლებაც არ ჰქონდა. მეხუთე დღესაც ვერ გაბედა თავის მოკვლა – არ იცოდა, ან მიტოვებული ყვავილების გარეშე რა გააძლებინებდა, ან ყოველდღიურად ხელში მებაღის მაკრატლის, თოხისა და ნიჩბის გარეშე როგორ უნდა გამოსულიყო გარეთ (სად? – ეს კითხვა თავში არც კი გაუვლია) სახლიდან, რომელიც არც გააჩნდა და არც იცოდა, ოდესმე თუ ექნებოდა – იქნებ აღარასოდეს?!

მეექვსე დღესაც ნაცნობი არავინ შეხვედრია ქუჩებში, ალბათ, არც ჰყავდა. ჯერ ერთი, ამაზე არასოდეს დაფიქრებულა და მეორეც, რამდენი წელიწადია, არავის დალაპარაკებია ხეების, ბუჩქებისა და ბალახების გარდა, – წვიმის ჭიაყელებს, მახრებს, ჭიამაიებს, ბელურებს, ყვავებს, შაშვებს, მერცხლებს, ძველი სახლის პატრონს, მეეზოვეს, ყვავილების მალაზიის გამყიდველს, მერძევეს და იმ მოხუცს თუ არ ჩავთვლით, ქუჩა-ქუჩა რომ ჰყიდა ყველანაირ წვრილმანსა და იარაღს, და თუ რამე არ ჰქონდა, მეორე დღესვე გაუჩენდა: სხვადასხვა ზომისა და ფერის ლენტებსა და ზონრებს, ლურსმნებსა და საღებავებს, რკინის ეკლიან და სპილენძის პრიალა მავთულს, ბარს, თოხს, ჩაქუჩს, მაკრატელს, ფოცხს, ნიჩაბს, ურიკის სათადარიგო ბორბალს...

მეშვიდე დღესაც ერთი წუთით არ უდარდია ხვალინდელ დღეზე, რომელიც შეიძლებოდა ტყუპისცალივით ჰგვანებოდა წინაღეს – არც სინათლე მოეტანა, არც იმედი, არც ბალი.

მერვე დღესაც ისე მოენატრა შვილებივით ნაზარდი ბალახ-ბუჩქები, ისე ძალიან მოუნდა მათთვის რაიმე გაეკეთებინა, თუნდაც მოერწყა ან ხელი გადაეხვია, – ეს ხომ მისთვის სიცოცხლის, არსებობის, სუნთქვა-გულისცემის ტოლი იყო, – რომ მთელი დამე ტიროდა თავის სვე-ბედს, უფრო სწორად, უბედობასა და უბედურებას, თავს დასტრიალებდა ტბის პარკის ბალახებს, ბუჩქებსა და ხეებს, ეფერებოდა, ხელს ავლებდა, წუხდა, არაფერი რომ არ გააჩნდა სიყვარულის, სურვილისა და გამოცდილების გარდა, – სასხლავიც კი, ან ზონრის რამდენიმე ნაგლეჯი მაინც, რითაც შეძლებდა შეშველებოდა, ხელი გაემართა, გაეადვილებინა, შეემსუბუქებინა...

გამთენიას ძლივს ჩათვლემილი, სისხამზე რომ წამოხტა, ზედ მის თავს ზემოთ გაშლილი მაგნოლიის ყვავილი იმისთანა სურნელით შეეგება, სახეზე უნებურად ღიმილი ამოეტვიფრა, თუმცა იქვე შეაცივდა. მაინც სიხალისე იგრძნო. სწორედ იმ დღეს იყო, მწვანედ შეღებილ ღობეზე თუნუქის რუხ ფირფიტაზე ყვითელი საღებავით დაწერილი ორი სიტყვა რომ ამოიკითხა – ზღვაში ბედის ანაბარად გადაგდებული წერილიანი ბოთლის პოვნას აგონებდა მერე ეს ამბავი, – და ამ ეზოში შემოდგა ფენი.

ის წუთი, დასაწყისში რომ ვახსენე, უკვე იცით, სახლის, ეზოს, ბაღის, მისი ბინადრებისა და მებაღის ბედის ახალი პატრონის გამოჩენას მოასწავებდა.

შინმობრუნებული, ეზოს თვალს რომ მოავლებდა, – არც ერთი ბუჩქის, ხის ან ბალახის მოწყენილობა არ გამოეპარებოდა, – სახლში შევიდოდა და ახლა ზამთრის არნახული ბაღის მშვენიერებასთან ერთად მისი ყველა ბინადრის ხასიათისა და განწყობის გამოცნობას ცდილობდა, – ამისთვის სულ არ სჭირდებოდა მცენარეთა ფსიქოლოგობაზე ჰქონოდა პრეტენზია, ან ბაღების ფილოსოფოსობაზე, – პირიქით, პრაგმატიკოსსაც კი ეძახდა თავისთავს.

მერე აკვარიუმებს ჩამოუვლიდა და თევზებს საჭმელს ჩაუყრიდა. რამდენიმე წუთი ჰქონდა, ტანსაცმელი გამოეცვალა, ისევ მათთან დაბრუნებულიყო და საჭმლის ნარჩენები ამოესუფთავებინა.

აკვარიუმები მისაღებ ოთახშიც ჰქონდა – აქ ყველაზე მეტი, ოთხი, კიდევ თითო-თითო – კაბინეტშიც, სასადილოშიც და საძინებელშიც.

ის კი აღარ ახსოვდა, რამდენი თევზი ჰყავდა. არც ახსოვდა და არც ითვლიდა. ეს საოცარი არსებები ამ რამდენიმე წლის წინ აღმოაჩინა ზომამალაზიაში. ორი კვირის მერე კიდევ რამდენიმე თევზი შეუკვეთა. მართალია, კარგა გვარიანი თანხაც დაუჯდა, ცოტა ხანში ისევ სთხოვა ზომამალაზიის პატრონს, მისთვის კვლავ გამოეწერა რამდენიმე იმავე ჯიშის სააკვარიუმე თევზი.

კაცი მაშინვე მოხიბლეს ამ საკმაოდ მოზრდილმა თევზებმა აფრებივით გაშლილი მოქნილი ფარფლებით, გასაკვირად გამჭვირვალეებმა – მეღუზებივით, ცოტა მეტადაც კი, ისე რომ, წყალში თითქმის არ ჩანდნენ. ამიტომაც, როგორც ურჩიეს, საღებავგარეულ საკვებს ყიდულობდა ხოლმე მათთვის და თევზებიც იფერებოდნენ ხან ოქროსფრად, ხან – იასამნისფრად, ხან – ალისფრად...

ერთ მშვენიერ დღეს კი გადაწყვიტა, ამას მეტად ვეღარ აიტანდა, იმდენი ტკივილი მოჰქონდა მათ ყურებას. ამიტომაც ამიერიდან მხოლოდ ჩვეულებრივ, ნახშირწყლებითა და ვიტამინებით გაჯერებულ საკვებს იმარაგებდა. შეეცადა, ესწავლა ვითომ ცარიელი აკვარიუმის წინ საათობით ჯდომა (საძინებელში – წამოწოლაც), ამ უხილავი თუ უჩინარი მშვენიერებით ტკობა და მასზე ზრუნვა.

ამ დროს სინარულიც შეეთამაშებოდა ხოლმე მის გულს, ოღონდ ისე არა, როგორც სხვებისას: იგი ამ სინარულის მიღმა აურაცხელ საიდუმლოს, მღუღარე ტკივილებსა და ვერჩაკლულ სადარდელებს ატარებდა და ისიც ახარებდა, თუ ახლა, ამ წუთს მაინც არ სტკიოდა და არ ეხუთებოდა სული.

მებაღეს სული ელეოდა, ვიდრე შინ დაბრუნებული პატრონი მთლიანად მოიხილავდა ბაღებს, აივნებს, ფანჯრის რაფებს... ეს მოლოდინი უმწარებდა სიცოცხლეს. არა, საყვედურს რომ ეუბნებოდე, რომ მამაპაპურად ლანძღავდე, ბებერ, გამოჩერჩეტივებულ, უსულგულო არსებას რომ ეძახდე, ნამდვილად უკეთესი იქნებოდა მისთვის! იგი ჩვეული სიმშვიდით, ღირსებით და კეთილშობილებით შეხვდებოდა ამგვარ უსამართლობას და ჩვეული დიდსულოვნებით მიუტყეებდა.

საქმეც ის იყო, ასი ყური და ასი თვალი კი არ უნდა გამოეხა მებაღეს, ვიდრე პატრონი, – არასოდეს – დაღლილი, თითქოს სამსახურიდან კი არ დაბრუნდა, დილის ყავის სურნელით გახალისებული, ახალაა მიდისო, – ყურჩამოყრილ ყვავილს ჰაერში მოეფერებოდა, სიგამხმრეშეპარულ ტოტიან ხეს მიწასთან მიუალერსებდა ან კვირტებშემეჩხერებულ ბუჩქს თანაგრძობიანად, თითქოს მეგობრულად, თბილად შეაცქერდებოდა... ალბათ, თუ მოეჩვენებოდა მებაღეს, თორემ, თვალს მისკენ არც კი გამოაპარებდა, არც ნიშნისმოგებით, არც საყვედურით სავსე მზერას არ მიაპყრობდა.

სამ-ოთხ დღეში ან ერთ-ორ კვირაში მაინც, – როგორ და რანაირად, მარტო ზეცა უწყოდა, – ყურჩამოყრილი ყვავილი გამოცოცხლდებოდა, სიგამხმრეშეპარულ ტოტიან ხეს სინეღლე შეუჩნდებოდა, ხოლო კვირტებშემეჩხერებულ ბუჩქს ვერც კი იცნობდი, ისე შემწვანდებოდა.

პატრონის ტრფიალება იყო ამ სასწაულების მიზეზი თუ მებაღის სიყვარული, ამ კითხვაზე საკუთარ თავს ვერც ერთი უპასუხებდა და ვერც მეორე. არა, შეიძლება უპასუხებდნენ კიდევც,

მაგრამ პასუხის სისწორეში ბოლომდე დარწმუნებული, მებაღის ვარაუდით, არცერთი მათგანი არ უნდა ყოფილიყო. არადა, ეს მეტოქეობა, ასფურცელაზე ზღაპრული სიმართლისა არ იყოს, წლობით კი არა, დღითიდღე იზრდებოდა. ამიტომაც სულ უფრო გაუბოდიშებინებდა ერთმანეთთან საუბარს, შეხვედრასაც და თავის თავში იკეტებოდნენ.

ახლა მებაღე, რომელიმე მსხვილ ხეს ან ფარდულის კარს ამოფარებული, უთვალთვალავდა პატრონს, რომელიც ხანდახან კი გრძნობდა ამ თვალთვალს, სულაც ბებრულად, ჩერჩეტულად ხეს ვითომ მოფარებულ მებაღეს დაინახავდა, ხშირად იღვინებდა ბარ-თოხამორჩილს, მაგრამ არ იმჩნევდა.

მებაღე ასე ფიქრობდა, ორივეს – მასაც და პატრონსაც – ერთი და იგივე სურდა, ბაღის მოწყვნილი ბინადრის გამოცოცხლების მიზეზი მასში ყოფილიყო. აკი საკუთარი თვალებით ხედავდა: საბუთად პატრონი სულ უფრო მეტად ეფერებოდა-ეაღერებოდა თითოეულ მცენარეს და თავადაც ხომ სულ უფრო მეტად წუხდა-ზრუნავდა მათზე.

ბაღიც, – მეპატრონისა და მებაღის ფარული მეტოქეობისა და ასფურცელაზე ზღაპრული სიმართლისა არ იყოს, – წლობით კი არა, დღითიდღე იზრდებოდა, იკვირებოდა და მშვენივლოდა.

პატრონის აკვარიუმებისა და უცნაური თევზების ნამდვილი ამბავი ანკი საიდან უნდა სცოდნოდა. არც წყალმცენარეებისა გაეგებოდა რამე. ერთხელ, აივანზე, ბეგონიებსა და ამარილისებს დასტრიალებდა და უნებურად ფანჯარაში შეიჭყიტა. მზით განათებულ დიდ ოთახში კარგად გაარჩია: პატრონი ვეებერთელა აკვარიუმის წინ იჯდა და მონუსხულივით მიშტერებოდა. სახის გამომეტყველების ყოველწამიერი ფერისცვალებით იგრძნო, კაცი რაღაც იდუმალსა და დაფარულს ჭვრეტდა. ეს კი იგრძნო, მაგრამ მეტი ველარაფერი გაარჩია. ფანჯრიდანაც რამდენი ხანი შეეძლო ეთვალთვალა?!

მეორე დღეს, ოთახში შეი პარა და ერთხანს უცქირა წყლით სავსე ამ უზარმაზარ ჭურჭელს, მაგრამ მისმა ბებრულმა თვალებმა ნახევრად გამჭვირვალე თევზები საერთოდ ვერ შეამჩნია. იმაში კი დარწმუნდა, პატრონი მართლაც რაღაც იმისთანას რომ უყურებდა, რასაც მისი თვალისჩინი ვერ წვდებოდა.

ამ აღმოჩენამ, ცოტა არ იყოს, გატეხა მებაღე. დანაღვლიანდა და დადარდიანდა. თავი ბუნების მესაიდუმლედ წარმოედგინა და მასზე საუკუნის მეოთხედით მაინც უმცროსმა კაცმა კი აჯობა. მართლა რა ტყუილად უცხოვრია: რასაც ის მთელ თავის გამოცდილებას ანდომებდა, რაშიც მთელ სიყვარულსა და ნიჭს აქსოვდა და რის გარეშეც ცხოვრება არ შეეძლო, ვერც სიცოცხლე წარმოედგინა, მისი ახალგაზრდა პატრონისთვის გატაცება, ტრფობა, ცხოვრებით ტკობა იყო – წყალშიც ლაღად გრძნობდა თავს და ხმელზეც!

თან ის უჩინმაჩინის აკვარიუმში ახსენდებოდა და სულმთლად ებნეოდა თავგზა. არადა, იმ ფანჯარაში შეჭვრეტასაც და, მითუმეტეს, ოთახში შესვლასაც რომ ვეღარ ბედავდა?!

ერთ დღეს, როგორც კი პატრონი შინიდან გასული დაიგულა, ბაზრის მოედნისკენ წავიდა. იქიდან კითხვა-კითხვით მიაგნო ზომადაზიანს.

კარის გაღებისას ზარმა მხოლოდ იქ მყოფთათვის გაიწკარუნა სასიამოვნოდ და მალევე მიყუჩდა. მებაღე ვერაფერს ამჩნევდა ირგვლივ – ვერც გალიებს, ვერც ერთადერთ მაიმუნს, ვერც ზღვის გოჭებს, ვერც თეთრ თაგვებს, ვერც ფერად-ფერად კანარის ჩიტებს და ვერც ამ ყველაფრით აღტყინებულ სასკოლოჩანთებთან ხუთიოდე ბავშვს, ერთმანეთს, სხვებს არ გაეგონათ ისე, დიდი საიდუმლოს მცოდნეებით რომ ეჩურჩულებოდნენ.

არც მოხუცი გამყიდველის მისალმება გაუგონია და არც ფრინველთა გალობა. აკვარიუმების წინ გაჩერდა და მიაშტერდა. კარგა ხანს უცქირა, ეამა წყლის ბინადრების სილამაზე. მერე გამყიდველი მოძებნა თვალებით, თუმცა ვერაფრით მოიფიქრა, როგორ ეკითხა ის, რაც ასე აინტერესებდა. გული გამაღებით უცემდა და სულს ძლივს ითქვამდა. ოფლმაც დაასხა. გამყიდველმა თავაზიანად გაუღიმა და სკამზე ხომ არ დაბრძანდებოდიო, შესთავაზა. სინარულით ჩამოჯდა და ცოტა ხნით დაისვენა.

სული რომ მოიბრუნა, მაშინდა შეამჩნია ცოცხალი არსებებით მოვაჭრე მაღაზიისთვის შეუფერებელი სივიწროვე, ნესტიანი, გაურემონტებელი კედლები, საღებავაქერცილილი და ალაგ-

ალაგ სიღამპლემორეული იატაკის ფიცრები, ფანჯრები – ვიტრინების ნაცვლად, დაბალი ჭერი. ყველანი ძალიან შეეცოდნენ: გამყიდველიც, ბავშვებიც, ჩიტებიც, მაიმუნიც. როგორც სჩვეოდა, თვალები დაენამა და ატირებას იმან გადაარჩინა, გაასხენდა – შემოსულს გამარჯობაც კი არ უთქვამს. ფეხზე წამოდგა, მოხუც გამყიდველს მისასალმებლად უთათმანო მარჯვენა ხელი გაუწოდა, ხოლო დაბალი, არცთუ მთლად ვიწროფარფლებიანი ცილინდრის წამოწვევით პატივისცემა დაუდასტურა. მერე ჰკითხა, შემთხვევით უჩინარი თევზები ხომ არ გყავთ ან სად შეიძლება კაცმა იშოვოსო.

– ახ, ჩემო კარგო, თქვენ მხედველობაში გყავთ უჩინმაჩინი აფროსანი პეცილიები, ცივი წყლის გამჭვირვალე თევზები – *Poecilia Velifera Albino Invisibilia!* ხომ ასეა?!

– ალბათ... მე... იცით, მე არ ვიცი...

– ისინი მეცნიერებმა სელექციური ვზით გამოიყვანეს. მათი წინაპრები ცენტრალური ამერიკის წყლებში ბინადრობენ. გენეტიკოსები ორმოც წელიწადს მუშაობდნენ ამ ულამაზესი თევზების ახალი სააკვარიუმე სახეობების გამოყვანაზე და მოულოდნელად ალბინიზმის არატრადიციულ ვარიანტს არ შეეჩვენენ?! იცით, ბატონო ჩემო, ჯერ რამდენიმე თაობაში პეცილიებმა შეფერილობა შეიცვალეს, მერე კი, თორმეტი თაობის შემდეგ, ეს ულამაზესი შეფერილობა სადღაც გაქრა. თვალებიც გაუფერულდნენ, შინაგანი ორგანოებიც, ფარფლებიც და მომდევნო ოთხი თაობის მერე ეს უნიკალური თევზები ნახევრადგამჭვირვალე არსებებად იქცნენ, მეღუზებზე უფრო გამჭვირვალე, თითქმის ჰაეროვან ეფემერებად.

– ?!

– სამაგიეროდ, თუ აკვარიუმის წყალს შეფერავ, ამ ფონზე უნიკალური სანახაობა იშლება მაყურებლის თვალწინ... ცისფერი, მწვანე, წითელი, ყვითელი, იისფერი ან ნარინჯისფერი წყლის ფონზე ყინულის ლოლუებისფერი, ულამაზესი, მოქნილი არსებების ხილვა განუმეორებელ ესთეტიკურ სიამოვნებას განიჭებს, სულ სხვა სამყაროში გადაჰყავხარ. ოცი წლის წინ აკვარიუმის მოყვარულები ამ თევზებში უზარმაზარ თანხას იხდიდნენ. ყიდვა-გაყიდვის საქმე მართლა კარგად მიდიოდა. ამ ბოლო წლებში ინტერესმა საგრძნობლად იკლო, მიუხედავად იმისა, რომ საღებავების შემცველი საკვების წყალობით ლამის ცოცხალი მხატვრული ტილოების შექმნის ხელოვნებად იქცა პეცილიებიანი აკვარიუმების მოვლა-გაფორმება...

– ?!

– თქვენ, ბატონო ჩემო, მაინც რა გაინტერესებთ? მზად ვარ, ყველა კითხვაზე გიპასუხოთ...

– ხომ გითხარით უკვე... მე უჩინარი თევზები მაინტერესებს...

– მეც აკი მათზე მოვასხენებთ! თუ ცენტრალურამერიკელი პეცილიების ამ საოცარ შთამომავლებს ჩვეულებრივ, შეუღებავ წყალში მოვათავსებთ, ისინი თითქმის უჩინარნი ხდებიან, განსაკუთრებით, თუ განათებასაც და ფონსაც ოსტატურად შევარჩევთ...

– მერე, ვის აინტერესებს უჩინარი არსებები, ან როგორ შეიძლება მათზე ზრუნვა, დაკვირვება, თუ მათ კარგად ვერც კი დაინახავ?

– გადის დრო და ისინი შესამჩნევნი ხდებიან. ეს, იცით, რას ჰგავს? აი, ჩვენ, ადამიანები ხომ მარტო სხვადასხვა ფერის ალქმის უნარს არ ვფლობთ. ერთი ფერის რამდენიმე ტონის, მეტიც – ტონის არაერთი გრადაციის გარჩევაც შეგვიძლია... მხატვართა თვალშიც და მწერაც ხომ თანდათანობით იხვეწება... ჩვენც ყველანი ვიცვლებით იმის მიხედვით, თუ რამდენად გვჭირდება ყოველდღიურად უჩინარის დანახვა ან მრავალფეროვნების ადეკვატური ალქმა... აი, თქვენ, მაგალითად, რა საქმიანობას ეწვეით?

– მე... მე... ამას რა მნიშვნელობა აქვს... – მებაღეს არაფრის თქმა არ შეეძლო. იგი ისევ კერაფერს ხედავდა, კვლავ ოფლმა დაასხა, გული აუჩქარდა, სკამიდან წამოხტა და გარეთ გამოვარდა.

სუფთა ჰაერზე თავი უკეთესად იგრძნო. დამშვიდდა. გულიც დაუწყნარდა და მის გონებაში ბევრი რამ ამოტივტივდა.

პირველი, რაც გაასხენდა, ის იყო, ზოომალაზიის თავაზიანი გამყიდველისთვის მადლობის გადახდა და მასთან გამომშვიდობებაც რომ დაავიწყდა, მაგრამ უკან ველარ მიბრუნდებოდა – უარეს სულელურ ვითარებაში ჩაიგდებდა თავს.

მერე ძველი პატრონები გაახსენდა, გავერანებული ბალი წარმოიდგინა და სულ მთლად მოეშხამა გუნება. ანგელოზის დღე მიულოცეს ასე – მოულოდნელად დაითხოვეს და ისიც გულგახეთქილი, ბარგიც კი არ შეუკრავს, ისე წამოვიდა ყოველთვის ზრდილობიანად მოლიმარი ციემზერიანი და წვრილთვალება პატრონებისგან, უპატრონოდ დარჩენილი ბალისგანაც.

არავის უკითხავს, ზამთრის ორ გრძელ თვეს რანაირად გაატარებდა, თავს სად შეაფარებდა. არადა, რამდენი წელიწადი გაატარა ამოჯახში.

მებალის ხელში არ დაიბადნენ სამივენი?! და მარტო იმათი დაბადება ახსოვდა? განა საქორწილოდ საპატარძლოების ბალახზე აციმციმებული ნამივით ლამაზი თაიგულები საკუთარი ხელებით და მთელი გულით არ შეკრა სამივეჯერ?! მაინც სხვად დარჩა, უბრალო მოჯამაგირედ. მხოლოდ მაშინ ამჩნევდნენ, როცა რამე სჭირდებოდათ ან როდესაც მისი ნახელავი შეახსენებდათ, რომ იქვე, შორიანლოს სუნთქავდა და არსებობდა ადამიანი, ვისი ჯაფითაც იქმნებოდა ეს სილამაზე. ვერაფრით წარმოიდგენდა იმათ – უჩინართევზებიანი აკვარიუმის წინ მსხდომთ!

აი, ახლა კი შერცხვა ახალგაზრდა პატრონის! იმ გრძნობისაც, მართალია, მეტოქეობას უფრო რომ ემსგავსებოდა, ვიდრე შურს, მაგრამ აკი მის გულში იყო ჩასახული და მაინც რაღაც ქვენა აზრებითა და განცდებით იკვებებოდა...

პირველი შეხვედრა გაახსენდა. წარწერა ჭიშკარზე: „საჭიროა მებალე“ – ეს ერთადერთი, უკაცრავად პასუხია განცხადება. აკი ახალგაზრდა პატრონს არც ღობეები აუჭრელებია, არც ბოძები და არც კედლები.

თითქოს სწორედ ამას ელოდნენო, პატრონიც და მებალეც, თითქოს არაფერი განსაკუთრებული არ მომხდარიყოს, მებალემ რომ ფეხი შედგა ეზოში.

განგების დიდ ჯილდოდ მიიღო. ამიტომაც მადლიერია, უსაზღვროდ მადლიერი. მაგრამ მანამდე რაც იყო, ის როგორ დაევიწყებინა? როგორ მოგლიჯეს მის მკერდს შვილივით ნაზარდ-ნალოლიავეები ბალის ბინადრები – როგორც უუფლებო არსებას, როგორც მონას! ისიც წამოვიდა გულგაგლეჯილი, განადგურებული.

ძლივს შეეგუა ახალ ბალს, ახალ მცენარეებს – ძველი ხეირიანად ჯერ ხომ არც კი გამოეგლოვა, – მათ მოვლასაც... როგორ რცხვენოდა?! თვალებს დაბლა ხრიდა, ხუჭავდა და ისე მუშაობდა, – დიახ, რცხვენოდა თითოეული ყვავილის, ტოტის, ფოთლის და კვირტის. თავისთავს იმ დედას ადარებდა, საკუთარი შვილები, საკუთარი სისხლი და ხორცი რომ მიყარა, მიატოვა და ახლა უცხო ქალაქში უცხო ბაღების ძიძად მსახურობდა.

მაღე თვალსაც დააკლდა, ან იქნებ, უბრალოდ, აღარ სურდა, ყველაფერი დაენახა. ჰოდა, ამნაირად, ცოტა თვალდახუჭული, ცოტა დარცხვენილი, მაინც სიყვარულიანი, დაჰკანკალებდა ახალი ბალის ბინადრებს. ტკებოდა მათი მშვენიერებით, უხაროდა მათი გახარება და იმედს უსახავდა ყოველი ახალი ყლორტი, კვირტი, კოკობი, აღმონაცენი...

აი, თევზები რომ ვერ დალანდა, მაშინ კი დაეჭვდა. თითოეულ ბალახის ღერსაც მთელი თავისი არსებით გრძნობდა, ახალ გაშლილ ყვავილსაც, ახალ გამოღებულ ნაყოფსაც და ახალ გამოშვერილ ტოტსაც – მათ ფერსაც, ფორმასაც, სინელესაც.

მოეჩვენა თუ მართლა ასე იყო – თვალისჩინი თანდათანობით ეშრიტებოდა. ბალიდან გამოსული თუმცა უკეთ ხედავდა. ამის იმედით არ შეიჭრა სხვის სამფლობელოში და იმდენი ხანი არ უცქეროდა კასრისოდენა აკვარიუმს?!
პატრონი სავარძლიდან შეცქეროდა თევზებს და თავისთვის ფიქრობდა.

რახანია მარტო ცხოვრობს. მას მერე დიდი დრო გავიდა, ოცდაათი წელიწადი მაინც. ის დღეები კი სულ თან დასდევს გაუხუნარი ფოტოების ჯერით, ძველი ფოტოაპარატების უხეში, ფიქრებში წასულისთვის წამოხტომამდე შემაკრთობელი გაჩხაკუნების თანხლებით: ჯოჯოხეთური აყლმაცალი, მამინაცვლის დამაყრუებელი ყვირილი და უმსგავსოდ უწმაწური გინება, სახეში შემონასუნთქი სიმთვრალის საზიზღარი ოხშივარი, გასაცოდავებული დედის ცრემლიან-სისხლიანი სახე და იატაკის მონაწმენდ წყალგადავლებული მისი ლამაზი თმა, ტანზე შემოტმანნილი საშინაო კაბა და გაყინული, გაშეშებული სხეული, აკანკალებული, მტირალი, დორბლიანი, კუთხეში მიყუჟული ავადმყოფი გოგონა,

შვიდიოდე წლის ბიჭი ჩაქუჩით ხელში, ნამსხვრევებადქცეული აკვარიუმი და მინის ნამტვრევებით გაფატრული ოქროს თევზების ბოლო ამოსუნთქვები, კაცის ძლიერი მუშტის დარტყმა თავში, თეთრ პალატაში ცხოვრება, იოდის, გამოხარშული შპრიცებისა და წარწერებიანი ჭუჭყისფერი თეთრეულის გაუსადღისი სუნი და სიცარიელე – ირგვლივ, თავშიც, გულშიც, თვალებშიც.

მერე ის კაცი, დედა და ბავშვები კიდევ ერთად ცხოვრობდნენ. გამოხდა ხანი და არავინ იხსენებდა ამ ამბავს.

ბიჭი ვერა და ვერ ივიწყებდა.

აკვარიუმის დანახვასაც ვერ იტანდა. ვერც ზღვაში ბანაობდა, ვერც მდინარეში, ვერც ტბაში. ხანდახან ისევ აუზში თუ გაცურავდა. სულთმობრძავი თევზები ახსენდებოდა. ელანდებოდა კიდევ ცხადშიც და სიზმარშიც. მისი ხელით, მისი მიზეზით და მისი დაუნდობლობით (ასე თვლიდა!) დახოცილი ცოცხალი არსებები.

და მაინც ეს მთელი წარსული როდი იყო. ბევრი რამ დაივიწყა მისმა გონებამ, მაგალითად, პატარა კუბო, მამინაცვლის გაღეშილი დოსტების გამხეცებული სახეები, ერთიანად დალურჯებული სხეული, დანამოღერებული დედის სილუეტი.

თითქოს ეს ყველაფერი გაფატრულმა ოქროს თევზებმა გადაფარეს.

აი, პეცილიები კი ისეთი მშვენიერები იყვნენ! ისე ლაღად და მოხდენილად დაცურავდნენ... ეგონა, ამ გზით უშველიდა თავის კოშმარებს. მაგრამ უჩინარ პეცილიებს იმ ოქროს თევზებივით წყალი ჰქონდათ პირში ჩაგუბებული, ამიტომ ვერც სანუგემოს ეუბნებოდნენ ვერაფერს და ვერც მის საგონებელს შველოდნენ.

წარსულის ლანდების, აჩრდილებისა და ხმებისგან გათავისუფლება ცოტა ვინმეს თუ შეუძლია! ზოგჯერ კაცი თავად იქცევა წარსულის ლანდად.

ზოგი მთელი ცხოვრება ვერ იშორებს თავიდან მოგონებებს, მოჩვენებებსაც.

აი, ზოგიერთი კი წარსულის აჩრდილებს თავად ქმნის. როდესაც დარწმუნდება, მის ირგვლივ არაფერი ნივთიერი რომ აღარ დარჩა საზიზღარი ნამყოდან – არც სახლი, არც სკამები, არც აკვარიუმი, არც იატაკის საწმენდი ჯოხი, ტილო, ვედრო და წყალი, არც ჩაქუჩი, რომელსაც სიკვდილის შემოტანა შეუძლია მის სამყაროში, არც დედის სველი კაბა – აი, ახლა ის მთელი სულით, გულით, გონებით და სხეულით შეეცდება ამ ყველაფრის სანაცვლოდ ნახევრად გამჭვირვალე, თითქმის ეფემერული თევზების მშვენიერება აღმოაჩინოს, შეიყვაროს და მთელი ცხოვრება იმაზე იზრუნოს, რომ ეს მშვენიერება დროზე ადრე არ გახუნდეს და გაუფერულდეს. ასე სურს შემადრწუნებელი წარსულის აკვიატებულ ბავშვურ მაჯლაჯუნებთან ანგარიშის გასწორება.

ასე ელოდება პატიებას მინის ნამსხვრევებს შორის მიმოფანტული, ამ ნამსხვრევებითვე სასიკვდილოდ დაჭრილი ოქროს თევზებისგან.

მართალია, მერე კი აღმოაჩენს, რომ ვერც ეს უწამლებს და თავისი ცხოვრებისა და ბედისწერის აწონ-დაწონას, უკვე მერამდენედ, თავიდან დაიწყებს. საკუთარ თავზე უკეთეს მოსაუბრეს და თანამგრძობს კი ვის იპოვის?!

მალე ფიქრებსმიცემული სიარულიც, თეთრი შიშით დაყურსული უძილობაც და საქმეში ყელამდე ჩაფლულობაც, ყვირილამდე ხმამაღალი ფიქრიც ვერ დაამშვიდებს. დიდხანს იმფოთებს, იფორიაქებს, იღელვებს, გაღმა-გამოდმა ნაპირებს შეეხეთქება და ხმელეთზე გადმოღვრას შეეცდება!

ამ დაუოკებელ ლტოლვასა და სწრაფვაში ეს ჩვენი ბედის ნებიერა, ერთხელაც იქნება, ანგარიშშიუცემლად, გულის კარნახით, ყველაზე უფრო სასიცოცხლო ინსტინქტების ჩართვითაც – როგორც ჩვილი პოულობს დედის ტუბუს კერტს და დაეწაფება, რათა გადარჩეს, იცოცხლოს და იზარდოს, – მისწვდება ქალაქს (რაც ხელში მოჰყვება, ნაგლეჯსაც!), მერე საწერ-კალამს, ფლომასტერს ან უბრალო ფანქარსაც ადვილად იპოვის (რახანია უჯრაში მათი არსებობა დაივიწყა) და წერას დაიწყებს – ქალაქზე განიზრახავს მთელი იმ აბეზარი მოუსვენრობისა და მძაფრი ვნებათაღელვის გადმოღვრას...

დანარჩენი მხოლოდ იმაზეა დამოკიდებული, მართლა ბედის ნებიერაა თუ არა! რადგან ამისთანად

გაჩენილს სვე-წერა რაიმე მიზეზით – ვინმე შეუყვარდება, სმას მიეძალება ან ზღვაოსნობით დაინტერესდება, ან ჩოგბურთით, ან კიდევ უარესი – სადღაც უხერიო და უსარგებლო გატაცებას მიაგნებს, – მიავიწყებს წერის იმ პირველ ჟინს და მშვიდ, პრაგმატულ ცხოვრებას დაუბრუნებს. აი, იმას კი, ვისაც განგება ნებიერობას არც კი დაასიზმრებს, იმას იმ ნაწერ აზრებთან და ფიქრებთან იმისთანა გაუნელებელი დარდისა და ტანჯვა-ტკივილის ჯაჭვით მიაბამს, იმისთანა მიზიდულობითა და ვნებით, რომ ამ წამებას ნეტარებად მოაჩვენებს.

ასე დაემართა ჩვენს ბალის მეპატრონესაც.

ერთ მშვენიერ დღეს, უთენია, მებაღემ რომ დაჭმუჭნული ქალაღდის ფურცლები აღმოაჩინა ტირიფებისა და მუხის ქვეშ, ნარცისებს შორისაც და ჯერ შეუკვირტავ ვარდის ნარგავებშიც, ბევრი არ უფიქრია, – ხომ არ გადაყრიდა, – სათითაოდ გაშალა, ხელისგულებით გაასწორა, ერთიმეორეზე დააწყო, შუაზე გადაკეცა და ლურჯი წინსაფრის მარჯვენა ჯიბეში შეინახა, რამეში გამოძადება, ცეცხლის გაჩაღებაში მანცო.

იგივე რომ არაერთგზის განმეორდა, ღიად დარჩენილი ფანჯარა და ჩაუმქრალი ჭადიც რომ შეამჩნია პატრონის კაბინეტში ალიონზე ადრე, ლამის სიბნელეში, იმაზე დაფიქრდა, ნეტავ, რა უნდა მომხდარიყო.

ერთი შეხედვითაც ეტყობოდა, სასიყვარულო წერილებს რომ არ ჰგავდა ეს დაუდევრად ნაჯღაბნი, გაყვითლებული, დალაქავებული ფურცლები.

ამიტომაც თვალები გულდასმით მოიფშვნიტა, ცოტა დაძაბა, ცოტაც მოჭუტა, მერე ტუიას ბუჩქზე ჩამოფრენილი დაჭმუჭნული ფურცელი ჯერ გამართულ მარცხენაში დაიჭირა, მერე მარჯვენაში გადაიტანა, ახლა სახესთან და თვალებთან მიიტანა და ბოლოს და ბოლოს, როგორც იქნა, ასონიშნების გარჩევა შეძლო.

მარცვალ-მარცვალ კითხულობდა:

„მთელი დღე – ალიონიდან იმ წუთამდე, რომელზედაც მოგვიანებით ცოტა მეტს გიამბობთ, – ზამბახისფერი ნეტარებითა და იორდასალამის კაბისფერი ბედნიერების განცდით იყო სავსე.

ოღონდაც, ნუ დაივიწყებთ, რომ ეს მანც ბერიკაცის ბედნიერება იყო, – სხეულიც რომ ვერ მიეწევა და გრძნობებიც რომ ვეღარ აფრინდებიან ასე მაღლა! და მანც... რა, თქვენ ფიქრობთ, ბერიკაცი რომ... იმიტომაც შეუძლებელი?! პირიქით, სწორედ ამის გამო, წარმოუდგენლად – უთენია წამომდგარი ახალაფეთქებულ ნუშის ხეს რომ დაინახავ ბინდბუნდის მძლეველი მზის სხივთა ათინათში, აი, იმგვარად ბედნიერი!

ასე გრძელდებოდა მთელი დღე – ზუსტად, ასტრონომიული კალენდრებისა და ქრონომეტრების მიხედვით გამოთვლილ-დაგეგმილი მზის ამოწვევრვის ჟამის პირველივე წამიდან მოყოლებული შებინდებამდე! ამას წინა საღამოც ხომ ემატებოდა, რომ აღარაფერი ვთქვათ ღვიძილიან უგრძელეს ღამეებზე!

იმ წუთს კი ყველაფერი, რაც ბედნიერებასა და ნეტარებასთან შეიძლებოდა ყოფილიყო დაკავშირებული, რატომღაც სადღაც უჩინარდებოდა“...

აქ შეჩერდა, რადგან თვალებიც აუჭრელდა და დაფიქრებაც ხომ სჭირდებოდა იმაზე, რაც წაიკითხა.

„ალბათ, ასე წერა მხოლოდ იმათ შეუძლიათ, – გაიფიქრა მებაღემ, – ვისთვისაც უჩინარი თევზების მშვენიერების დანახვაც კი არაა ძნელი“.

მერე ისევ დახედა ფურცელს, კითხვა რომ გაეგრძელებინა, მაგრამ ასონიშნებს მოესწროთ, ერთმანეთში არეულიყვნენ და მეტი ველარაფრის ამოკითხვა ვეღარ შეძლო.

2016 წლის შობა-ახალწელიწადი

აქა ამბავი შვიდი პარასკევისა

მაგას რა ენაღვლება, კვირაში შვიდი პარასკევი აქვსო, ჩემს გასაგონად რომ ჩაილაპარაკა პარასკევი ღამეს, საესემთვარიანობას, კოლმეურნეები როგორც იქნა სავანშმოდ რომ მოიცლიან, იმ დროს, მეჩაიეთა მერგოლურმა ქიაფია წარაღბაიამ და შუაცეცხლიდან ახალგადმოდგმული ცხელი რბე მოხვრი პა, პირი ღამეწვა, ორივე ყური ამეწვა და ვიფიქრე, ალბათ, დღევანდელი გეგმა ვერ შეასრულეს ქალებმა და ამიტომ ამბობს ასე, კი არ შურს, წუხს და ცოტას ბრაზობს ამაზე-მეთქი.

ჩემი ტოლ-სწორებიდან ჩემს მეტი ამნაირად უქმის გარეშე არავინ შრომობდა: მე ხომ სამი დღე კვირაში მეჯოგე ვიყავი და ოთხი დღე კიდევ – მენახირე; ამათგან ერთი აუცილებლად და გარდაუვალად ხომ პარასკევი იყო. გამოდის, ის ექვსი პარასკევი, ქიაფიამ რომ ახსენა იმ ღამეს, არ არსებობდა ჩემს ცხოვრებაში, ხოლო თუკი სიმართლეს ამბობდა და ცილს არ მწამებდა, მაშინ სადმე უნდა მეპოვა. თუ ვი პოვიდი, კიდევ ექვსი სამწყემსავ-სარბენალი დღე შემეძინებოდა და ჩვენი ქოხიდან კიდევ ექვს დღეს არ ამოვიდოდა კვამლი დილაუთენია.

ესეც სათქმელია: ჯერ საძებნელად სად მეცალა?! ახლავე თუ არ დავიწყებდი შეშა-ფინჩისთვის ტყე-ტყე წანწალს, ყოველდღე ნახირ-ჯოგოდან მობრუნებული ცარიელი ზურგით თუ შემოვკეთრეოდი ჩვენს ეზოში, ზამთარი დედა კი არ იყო, თბილ უბეში ჩამალული სითბოთი მომფერებოდა.

საზამთრო საქმე – ზაფხულიდან რომ უნდა დაიწყო მისი კეთება და ამაზე კიდევ უკეთესი წინა წელიწადს ჭინჭყელი მარტის დადგომისთანავე თადარიგის დაჭერა რომაა – სხვაც ბევრი მქონდა.

რა დღე მადგა და სწორედ რომ კიდევ ერთი ცეცხლის შემონთება მაკლდა. აფერუმ ქიაფიას ქალობას, ნამდვილად სულზე მომისწრო და თავის გამოხედვასავით მარილიანი, მაგრამ ჩემთვის უმწიფარი და მკვახე სიტყვა არ დამამაღლა!

მეორე პარასკევის ძებნაში

მიხვდებოდით: შვიდიდან ერთ პარასკევეზე შემეძლო არ მედარდა! ჰოდა, მეც, იმის იმედით, მეორე პარასკევს ვი პოვი-მეთქი, მთელი ქოხი ამოვატრიალე, ისლით დახურული ერთი ბეწო ქოხი, ბაბუაჩემმა, ოტია ჭამატავამ, მამაჩემს რომ დაუტოვა, ხოლო მამაჩემმა – მე და ჩემს ძმებს.

ჭამატავების ქოხში რამის ძებნასა და პოვნას დიდი ჯაფა არ სჭირდებოდა. ისე ვიწროდ ვცხოვრობდით, რიგრიგობით შევდიოდით ხანდახან სავანშმოდ, საჭმელი მაინც თუკი გვქონდა რამე. ღამით, ძილში, თუ ვინმე გვერდის შეცვლას დააპირებდა, სამი იქნებ არა, მაგრამ ორი ხომ სხვაც უნდა გადავბრუნებულიყავით.

როგორც ყველაზე უმცროსს, ქოხის მორწყვას, მიწის გადაბარვა-მოსწორებას და გამოგვა-მილაგებას მე მავალბდნენ ხოლმე. ჰოდა, მეც ზედმიწევნით მქონდა შესწავლილი მისი ყოველი გოჯი და კუთხე-კუნჭული.

ჩემი უფროსი და, ეშხია, მე რომ დავიბადე, იმ წელს დაუნიშნავთ და შემოდგომაზე გაუთხოვებიათ კიდევ ჩვენგან კარგა შორს – ერთი სენაკელი შეძლებული ქვრივისთვის გაუყოლებიათ.

უფროსი ძმა, უჩუჩია, ბრიგადირ პლატიდი ქოქურიას ოჯახს ჩაესიდა და ცოტა სული მოვითქვით მე და ქუცნიმ: პირველად მაშინ, ქორწილიდან მობრუნებულებს, გვეძინა ჭილოფგადაფარებულ ხის საწოლებზე თითო-თითოს, ცალ-ცალკე.

ქუცნისაც მალე გამოუჩნდა იღბალი: ჩვენი სოფლის, ნაწარაღბაოს პირველ კომკავშირელ ქალიშვილს, მამით ობოლ და დედისერთა ფუჩქუ ქუჩქუნაიას შეუყვარდა თავდავიწყებით. ქუცნიც კომკავშირის უჯრედის აქტივისტი გახდა და გამოზაფხულზე ქუჩქუნაიების ოღასახლში გადავიდა საცხოვრებლად.

დავრჩით ქოხში მარტო მე, ჩვენი საგვარეულო სიღარიბე, ორი საწოლი, საწოლების ქვეშ შეწყობილი ჭილოფი, ჩალის ლეიბი, ფუთაში გამოკრული დედამამისეული ტანისამოსი, ერთი ახალუხი, რომელსაც მხოლოდ დღეობებზე ან ქორწილებში ვიცვამდი, შუაცეცხლი, ერთი კაკლის ხის კუნძი, ერთი დაბრეცილი მაგიდა, ერთი კარდალა, ორი თუნჯია, ერთი ტუნჩმოტეხილი დოქი,

ერთი წყლის მოსატანი ჩაფი, ერთი მთელი და ერთიც გატეხილი ქვის კეცი, ორი პატარა ხარის ყანწი. ეს იყო და ეს.

მეორე პარასკევი ნამდვილად არ გამაჩნდა და ჩემი ქოხი იყო ამის მოწმე.

ქიაფიამ საიდან მოიგონა ან ვისგან იცოდა, ჩემზე რომ თქვა, მაგას შვიდი პარასკევი აქვსო, არ ვიცოდი. იგი ხომ სულ შრომაში იყო გართული და მარტო ზამთარში იცლიდა თანატოლებთან ჭორაკუდაობისთვის, ძაფს რომ ართავდნენ, ქსოვდნენ ან რამე სხვა ხელსაქმით იყვნენ გართულნი გასათხოვარნიც და გათხოვილნიც. საცოლე ბიჭებსაც მაშინ გაჰკრავდნენ თეთრ, ბროლის კბილებს და ეგებ ჩემისთანა საპყარის ლოყაც და გულიც გაეკაწრა რომელიმე მათგანს...

სხვის ქოხებსა და ოდებში ალბათ პარასკევიც ბევრი მოიძებნებოდა და ცივი ღომის ნატეხიც, მაგრამ მე ვინ რას მომაშავებდა.

მართალია, ჩვენს ქოხში ვერ მივაგენი, მაგრამ სადმე აუცილებლად უნდა მეპოვა ჩემი პარასკევები: აბა, ტყუილად ხომ არ იტყოდა სოციალისტურ შეჯიბრებაში დაწინაურებული მერგოლური იმას, რაც თქვა?!

მესამე პარასკევის ტეხნაში

ჩაკაბერიას ქალი, ბებიაჩემი, ჩემი გამზრდელი და პატრონი, ჩემი ანგელოზი, ღმერთმა რომ წაიყვანა, ცივი ზამთარი იყო, დიდთოვლობა. სამივე ძმა ერთად ვცხოვრობდით იმ დროს. ოღონდ დედა და მამა აღარ იყვნენ ცოცხლები. ან რა გადაარჩინდათ? რომ მომწყდარა მოდიდებულ ცხენისწყალში ბორანი, უკვე მღვრიე ტალღებს კაი ხანი გადარეცხილი ჰქონდა იქაურობა. ერთი რაა, თოთხმეტი ადამიანიდან ერთი არ გამოურიყავს წყალს – წაიყვანა, გაიტაცა ასე ავაზაკურად და უწყალოდ.

ბებიაჩვენი რომ აღარ სუნთქავდა, იმწამსვე მივხვდი, მამალმა რომ დაიყვილა და მე რომ ის დაყვილება გავიგონე. მანამდე კი გულს ისეთი ბაგაბუგი გაჰქონდა, არაფერი მესმოდა. ვაყურადე კარგა ხანს, როგორც მჩვეოდა: გამელვიძებოდა შუალამეს, ყველას რომ ეძინა, და დავიწყებდი სათითაოდ იმის გამორჩევას, თუ ვისი ფშვინვა ისმოდა. ყველას რომ გამოვარჩევდი, დავმშვიდდებოდი, არავინ მომკვდარა-მეთქი და მერე მეც ჩამეძინებოდა. ასე ვუხდიდი ოთხი წლის ასაკიდან ხარკს ამ შიშს, ჩემი ოჯახის წევრების სიკვდილის შიშს, არ ვიცი, საიდან მოსულს და რა მიზეზით.

კაი ხანს ვუდარაჯე ციცი ბებიასაც – ოღონდ ის არ წაეყვანა ღმერთს და სულ მშვიერი ვიქნებოდი, ყინვასაც გავუძლებდი და სიცივესაც; იმასაც, ყველა მე რომ მჩაგრავდა, თუმცა არც ძალ-ღონით, არც მხარ-ბეჭით, არც პირისახის სილამაზით და არც სიმარლით არავის არ ჩამოუვარდებოდი. არაფერი არ მინდოდა ქვეყანაზე მის მეტი.

რომ ავტეხე ტირილი, ხუთი დღე ვერაფერმა გამაჩერა. ვერც ცუცი ბებიას მოთქმამ, თმა რომ გაიშალა და იმისთანა ხმით იკივლა, მთელი სოფელი ჩვენს ეზოში გაჩნდა, უი, ცუცი ჩაკაბერია მისულა ღის სატირლადო.

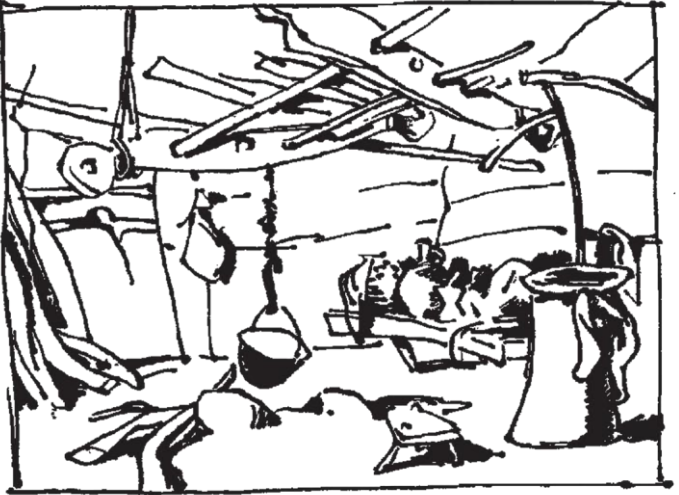
ასე არასოდეს მომმახლოვებია მანამდე სიკვდილი. მშობლების წასვლა ამ ქვეყნიდან აკი უხილავი და უჩინარი რამ იყო ჩემთვის. აი, ციცი ბებიას სიკვდილმა კი რაღაც ამომგლიჯა შიგნიდან. ის გამოცარიელებული ადგილი მტკიოდა და დღენიდაგ მახსენებდა თავს. მაღლობა გამჩენს, ოთხმოცდაათს კი იქნებოდა მიტანებული ის ცხონებული, ჩემი ერთადერთი გულმემატკივარი და მყვარებული ამ ქვეყანაზე.

მას მერე ცხრა წელიწადი გავიდა. მაინც მახსოვს, რამდენჯერმე რომ მითხრა, ყველაფერი, რასაც გიტოვებ, ჩემს სამზითვო სკივრში მაქვს ჩაწყობილი, ისიც, რაც მამაჩემმა გამომატანა, ბაბუაშენზე რომ გამოვთხოვდიო. ის სკივრი ჩვენს ქოხში არც დაეტეოდა და სინესტესაც რომ გადამერჩინა, სქან გოლიაფირო, ჩემი ძუძუმტის ჯამუ ყოლანდარიას ოდაში შევანახინეო.

ერთ მშვენიერ დღეს ავდექი და წავედი მეზობელ სოფელში სტუმრად ღრმად პატივცემულ ჯამუსთან, სკივრი რომ მომეკითხა და ერთი პარასკევი მაინც მეპოვა.

გასაკვირი სტუმართმოყვარეობით შემხვდა ღრმად პატივცემული ჯამუს სახლეული. მართალია,

ოჯახის პატრონი თავად შეუძლოდ გახლდათ და სიარულის დროს ორ ჯოხს ეყრდნობოდა, მაგრამ ყველა მას შესცივინებდა. პოდა, მე რომ გულში ჩამიკრა, თვალეებში ჩამხედა, მერე თავი დამახრევიდა და თხემზე სამჯერ მაკოცა, – ყველამ თავი მოვალედ ჩათვალა, თავისი წილი პატივი მოეგო ჩემთვის.

ტაბლა ეზოში გაშალეს, ძველი ცაცხვის ხის ძირას. ცხელი რძე მოიტანეს ხის ღრმა თეფშებით, დანაყული პიტნის ფოთლებით შეზავებული, ცხელი ღობის ღობი, სიმინდის ფქვილით შეხელილი, მწვანე აჯიკა, ახალი თხილი, ქორფა მწვანილი და სისხლივით ოჯალეში დოქით.

ნასადილევს სასიმინდეში ავედით მიყუდებული კიბით მე და პატივცემული ჯამუს შვილიშვილი მამია – იქ არის ბებიაშენის სამზითვო. გავსენი და სანახევროდ ცარიელ სკივრში საკერავი ნემსების, ღილებიანი კოლოფის, ძაფების, ორი მაკრატლის, ქსოვილის ნაჭრების, ერთი ქოლგის, ორი ვერცხლისა და სამი ხის კოვზის, ექვსი თეფშის, საზამთრო დიდი თავშლის, ერთი თითბრის სურისა და ცარიელი ქარქაშის მეტი ვერაფერი აღმოვაჩინე.

მადლობა გადავუხადე ყოლანდარიებს გაწეული ამაგისთვის და, თუ შეიძლება, ერთხანს ისევ თქვენთან რომ ინახებოდეს-თქო, გავუბედე.

სანამ ცოცხალი ვარ, აქ საიმედოდ იქნება დაცული, ასეთი პირობა მაქვს მიცემული ცხონებული ციცუსთვის, ჩაკაბერიას ქალისთვისო, ბრძანა ღრმად პატივცემულმა ჯამუმ. მეც ფრიად მესიამოვნა ასეთი სიტყვის გაგონება და სიხარულით დავყაბულდი.

კარგად ნასადილევი, ყოლანდარიების მიერ გამოჩენილი სითბოთი და მზრუნველობით კმაყოფილი და ბედნიერი, ხორავით სავსე ორ მოწუნულკალათაკიდებული, ადვილად შევეგუე იმას, რომ მესამე პარასკევის ძებნაც უშედეგოდ დამთავრდა და მეტი აღარც მიდარდა.

იმ დღეს ჩემმა სიყრმის მეგობარმა, გოჩამ, შემცვალა ჯოგში. მისი დიდი იმედი მქონდა. იმისიც, სულცხონებული ბებიაჩემის – ციცუ ჩაკაბერიას ლოცვით და მისი ანდერძის ერთგულებით, ღმერთი რომ დამიფარავდა.

სოფელში რომ შემოვედი, ბინდებოდა. ვიფიქრე, ჩაის პლანტაციებზე გადავივლი და ასე მოვჭრი სახლამდე გზას-მეთქი, მაგრამ ჩაიში ჭილოფის ქუდებს მოვკარი თვალი და იმის შიშით, ქიაფიას არ გადავყროდი, აღარ გადამიხვევია და ისევ თემშარას გავყვევი.

ცუცი ბებიას ეზოსთან რომ ჩამოვიარე, გავინარე. ასე მეგონა, მას რომ შევხედავდი, ბებიაჩემის სულისა და გულის ნაწილს შევხვდებოდი, მისი სითბოსა და სიყვარულის სურნელს ვიგრძნობდი და, რაც მთავარია, მისი ულამაზესი თვალეების გამოხედვის სიკეთეს მოვიპარავდი... ეს ყველაფერი ერთი ხანი მეყოფოდა.

– ღრმად პატივცემულ ჯამუსთან წასვლა რამ მოგაფიქრებინა, ნეტა, მაცოდინა? – მკითხა ცუცი ბებიაჩემი. არაფერი მიპასუხია. ვერ მომეფიქრებინა, როგორ ამეხსნა ეს ყველაფერი, რაც ჩემს თავს ხდებოდა: ის, რომ ახლა მეოთხე პარასკევის ძებნა უნდა დამეწყო, ან ის, რაც ქიაფიამ თქვა ჩემზე, ან ბევრი სხვა რამ. ვერც ღრმად პატივცემულ ჯამუს გავუბედე ამაზე ლაპარაკი, ვერც ახლა ვიღებდი ხმას, თორემ განა არ ვიცოდი, სხვის დაუხმარებლად რომ გამიჭირდებოდა ფონს გასვლა ობოლსა და უპატრონოს.

ჯამუსგან წამოდებული ერთი სავსე კალათა იქ დავტოვე.

იმისთანა თვალეები გამომაყოლა ცუცი ჩაკაბერიამ, მივხვდი, ყველაფერი იცოდა; თუ არ იცოდა, ხვდებოდა და როგორ არ დამეხმარებოდა, რომ შეძლებოდა; ოღონდ ახლა იმის შეგონებას ცდილობდა ჩემთვის, რომ ყოველ კაცს თავისი ბედი აქვს და მის წერას ვერანაირი ძალა ვერ შეცვლის გარდა თავად ამ კაცის გულსა და სულში დაბუდებულისა.

მეოთხე პარასკევის ტებნაში

ამის მერე ერთხანს ასეთი აზრი შემომიჩნდა: მორჩა, დამთავრდა, თავს დავანებებ ამ საქმეს, აწი აღარ ვეძებ-მეთქი; ან კაცმა რომ თქვას, რას ვეძებ, რაც არ დამიკარგავს. ნეტა, რამ ამაკვიატა ამ ობიშხეფისა¹ და პარასკევების ტებნა; რაც უნდა, ის უფიქრია და რაც მოეპრიანება, ის უთქვამს ქიაფია წარალბაიას, მე ჩემს სარბენ-სამწყემსავს და სადარდებელს არავინ არც მომაკლებს და არც გამიადვილებს-მეთქი.

ეს გავიფიქრე და ორივე ყური ისევ საშინლად ამეწვა, გამხმარი ჭადის ლუკმაც ისე დამადგა გულზე, კინაღამ დავიხრჩვე. მივხვდი, ჩემი მფარველი ანგელოზი მიბრაზდებოდა, ოღონდ, თუ რის გამო, ძნელად გასარკვევი იყო ჩემთვის: ქიაფიას უდიერი ხსენება არ მოეწონა თუ ის, რომ პარასკევების ტებნას აღარ ვაპირებდი...

მეორე დღით რომ წამოვხტი საწოლიდან, ალბათ, სოფელში ას ორი წლის ალერტი აგუმაჰაც არ იქნებოდა ჯერ მღვიძარე. ისევ ბნელოდა. ჰა და ჰა, ერთ მამალს ექნებოდა ნაყივლი, თორემ ფარცვანიების ცხრამეტი დედლის ბატონ-პატრონი დეზებიანი მამალი ჯერ რომ ნამდვილად ქანდარაზე ყვინთავდა, ამაზე სანადლეოს, ვისთანაც გინდოდათ, იმასთან ჩამოვიდოდი. მთელს ნაწარალბაოში ერთი ქოხი, ოდა და სამზადი არ იყო, ღამენათევზე შეციებულს ასე აღრიანად ცოტა კვამლი მაინც ამოეშვას გინდა ბუხრიდან, გინდა შუაცეცხლიდან.

იმას ვამბობდი, ალიონამდე წამოვხტი და შევუდექი კიდეც ერთი პარასკევის ტებნას. ცხონებულმა დედაჩემმა იცოდა თქმა ბაბაიაზე, გადამრევს ეს კაცი, მიწაში რაა, ისიც იცისო. ერთბაშად გამახსენდა დიდას ეს სიტყვები, მისი უბის თბილი სურნელი, გულში რომ ჩამიკრავდა თვალაცრემლებული, და ოლაგვანესკენ გავიქეცი.

აქ ორი დიდი, ულამაზესი თხილის ბუჩქი, ჯერ კიდეც ბაბუჩემის ბაბუს დარგული, იმედიანად იყო ერთმანეთზე გადაწნული. თხილებქვეშ ორად ორი წვრილი ქვევრი დაეფლათ, რახანია, ღვინის გემოსა და სინოტივეს დანატრული. ხომ შეიძლებოდა, სწორედ ამ ღაგვანებიდან ერთ-ერთში მაინც ყოფილიყო ის ჩემი გამამწარებელი პარასკევი და დამეხვენა. სხვაგან სად უნდა მეძებნა – თუ მიწისქვეშ დამეძალა, აქ უნდა ყოფილიყო. აბა, მთელ ეზოს ხომ არ გადავთხრიდი და ყანასაც არ მივაყოლებდი ზედ. ჭამატავებს მიწის ზევით არაფერი გაგვანდა და მიწაში საძებნი ამ ორი ღაგვანის იქით რა უნდა გვექონოდა.

მოვიმარჯვე ხელსახმარი: თოხით მიწა გადმოვყარე, ძეღბარით აყალო თიხის საგოზი მოვხადე, როგო-სარქველა ამოვიდე და ამ უკუძელა სიბნელეში უარესი სიწკვარამე შემომეფეთა თვალბში. მაინც არ შევეპუე. ახლა მეორე ღაგვანს მივადექი, თუმცა არც იქიდან შემომლიცლიცებია თავანკარა ოჯალეში. სიცარიელეს პირთამდე ამოვესო ორივე ღაგვანი. ისევ გაწბილებული დავყურებდი აქაურობას. თხილებქვეშ, იფიქრებდი, ორთვალდათხრილი რომელიღაც ვეებერთელა მხეცი გლიაო.

მეხუთე პარასკევის ტებნაში

ველარსად რომ ვერ აღმოვაჩინე ეს შეჩვენებული ობიშხა-პარასკევები, სიზმრებში დავიწყე ტებნა; ღარიბი კაცი, ხომ იცით, სიზმრებითაც ღარიბია. სადა აქვს იმისი დრო და ძილი, სიზმრის ნახვას მოახმაროს – უთენია უნდა ადგეს. ამ დროს კიდეც სიზმარეთის ყველა კარი დაკეტილია. მზე რომ ამოვა და უკუნი წავა, აი, სწორედ მაშინაა, ციდან რომ გადმოყრის სიზმრების მბრძანებელი თავის ტომრებში დაგროვილ ავლადიდებას. აი, ვისაც ტკბილად ეძინა მთელი ღამე და წამოდგომა არ ეჩქარება, ან ვისაც ის-ისაა ჩაეძინა და წინ კიდეც კაი ხანი აქვს, იმასაც, ვინც შფოთავს, დარდობს, ცუდად სძინავს, მაგრამ ავი დედინაცვალივით გაჭირვება დილაციისმარე არ წამოაგდებს ლოგინიდან, – ყველას რაღაც შეხვდება.

თუ ყველას, მეც ხომ მერგება ჩემი წილი სიზმარეთში. ჰოდა, ვითხოვდი, მოეცა, რომ ერთიანად გადამექეჩა, ყველაფერი გადმოშეპირქვავებინა და გულდასმით დამეძებნა.

თუ გლეხიკაცი, მევენახე, გინდა გუთნისდედა, ზამთარში მაინც მოისვენებს ცოტას, მენახირეს

¹ ობიშხა (მეგრ.) – პარასკევი

და მეჯოგეს არც ზამთარში აქვს მოსვენება და ამიტომაც რაღაც უნდა მომეფიქრებინა, რომ სიზმარეთში მოვხვედრილიყავი, თან იმდენი დრო მქონოდა, ყველაფერი მომესწრო.

რა კარგი ყოფილა სიზმარეთი!

იქაურობის მოხილვის ბავშვობისდროინდელი განცდა სადღაც მილეულიყო და ახლა ვერ არნახული სიმძაფრითა და აუწონავობით აპირებდა ჩემს ძარღვებში მომეტებას, ადიდებას, აღუღებასა და ნაპირებზე გადმოსვლას.

ასე მეგონა, მთელ ღამეებს სიზმრებში ვატარებდი. იმდენი სიხარული განვიცადე, იმდენი ადამიანი ვნახე, ცოცხალი და გარდაცვლილი, იმდენი ქვეყანა მოვიარე, იმდენი ვიცინე და ვიტირე, იმდენ რამეზე დამწყდა გული და იმდენი რამ ამეტორლიალა, იმდენჯერ მოვკვდი და გავცოცხლდი – ერთ დღით, ნახირში მიმავალს მეაკენე ზარდი ჩარგაზიას ცოლმა ტილოში გამოხვეული საგზალი რომ ჩამიღო აბაგში და ჯვარიც გადამსახა დედაშვილურად, მითხრა, რა იყო, ნანა სქუა, რას წუხარ ამისთანას, მთელი ქვეყნიერების დარღები შენთვის ხომ არ ჩაუბარებიათო. გაკვირვებულმა შევხედე. საფეთქლებზე გადამისვა ხელი, გაგჭალარავებიაო.

ასე რომ, სიზმრებმა, პარასკევისა რა მოგახსენოთ, აი, ჭალარა კი შემმატეს.

მეექვსე პარასკევის ტებნაში

ამ პარასკევის ტებნაში რომ ვიყავი, ომი არ დაიწყო!

ნაწარალბაოს მცხოვრებთ კი არაფერი გაგვივია, მაგრამ ჩვენი კოლმეურნეობის რადიომ გამოაცხადა, დაიწყო, ომი დაიწყო, და ჩვენც დავიჯერეთ. მალე ჩვენი ახლობლები, ძმები და მეზობლები წაიყვანეს ომში. ვიღას ახსოვდა პარასკევი, ოთხშაბათი, კვირა, შაბათი... არავის. ყველა საჭმელს და სარჩოს ეტებდა და მეც მათთან ერთად. სარჩოსა და საჭმლის ტებნაში, რას არ მოიფიქრებს კაცი, ნემსის ყუნწშიც გაძვრება, ჰოდა, მაშინაც თუ ვერ იპოვა რამე, ესე იგი არ არსებულა.

ნამეტანი სიმძიმე იცის ომიანობამ. ახლა სამწყემსაოდ ჯოგშიც და ნახირშიც მარტო აღარავინ გაგიშვებდა: შეშინებული იყო ხალხი. მოიცალეს საყოლისთვის. ორი შეიარაღებული კაცი მოგვევებოდა. მეჯოგეც და მენახირეც ორნი მაინც ვიყავით. მეზობელ სოფელში დასხმია თავს ყაჩაღები მწყემსებსო, გავარდებოდა ხმა. მეჯოგე მოუკლავთ ნაჟღერაუმიო, შეიცხადებდნენ ქალები. სულ ერთიანად წაუსხამთ კოლმეურნეობის ნახირი აგერ ორი სოფლის იქით, ჭითაჭალიდან, წყალგაღმაო; ირწმუნებოდნენ, საკუთარი თვალებით დაუნახავს ალერტი აგუმაგას შვილთაშვილს, უმცროსი ბიჭის, ომში წასული კიაზოს ავადმყოფი გოგონა ექიმთან რომ მიჰყავდა რძალთან ერთად ურმით, – ალბათ, აღარ ეცალათ, ნახირი ჰყავდათ მისახედ-დასახინავებელი, თორემ მეც არ ვიცი, ცოცხალს თუ დამტოვებდნენ ბავშვიან-რძლიანადო.

ყველა შიშობდა და ჩვენც ვფრთხილობდით, ჯოგშიც და ნახირშიც.

მე ჩემს პერანგზე შიგნიდან მიკერებულ ჯვარს ვატარებდი, ბებოჩემის დანატოვარს. ასე მეუბნებოდა წმინდა გიორგის ქვიდანაა გამოთლილი და ყველა ბოროტებისგან დაგიფარავს და დაგიცავსო. მართლა არავინ მოჰკარებია ჩვენს ჯოგ-ნახირს. მწყემსებიც უვნებლად გადავურჩით ომიანობას და თოფიანი კაცებიც.

თუმცა სიკვდილმა სხვა მხრიდან მომიარა და მაინც მაიძულა, მის უტეხ თვალებში ჩამეხედა.

ერთი კვირის ხბო გვიკვდებოდა. რაღაც იმისთანა ეჭამა ძროხებთან ერთად, რამაც მუცელი ქვასავით გაუმაგრა, სხეული კი თონესავით უხურდა. მალე წყალზეც უარი თქვა და რძეზეც, ვერც ტუბუს ჰკიდა პირი – ძალა აღარ ჰქონდა. დაწვა გვერდზე და აღარც ბორგავდა, აღარც ტოკავდა, არც რაიმე ხმას გამოსცემდა. მხოლოდ ცრემლები გადმოსდიოდა თვალებიდან და გულმკერდი აუდიოდ-ჩაუდიოდა ჯერ კიდევ. ასე მშვიდად კვდებოდა, მორჩილებით, წყნარად, თითქოს მისი სიცოცხლე რუ იყო და მშვიდად მირაკრაკებდა, ვიდრე სათავე არ დაუშრებოდა.

მე იქვე, მუხლებზე დაჩოქილი, აცრემლებული, თვალებში ჩავციცინებდი. ასეთი სიმშვენიერე არც შვლის თვალებისთვის შემიტყვია, არც ნუკრისა. ეს ხომ სიცოცხლისა და არყოფნის ზღვარზე მყოფი ბუნების ერთი უბრალო შვილის თვალთა გასაკვირი, კაცის ენით აღუწერელი სილამაზე შემომტკეპროდა, რომელიც თავსწამომდგარი სიკვდილის წინაშე ოდნავადაც არ შემკრთალიყო, დაჩრდილულიყო ან გაფერმკრთალებულიყო.

არ ვიცი, რას ხედავდა მომაკვდავი ბოჩოლა! მე კი მის თვალებში მთელი ჩვენი სოფლის სურათები დავინახე, ყველა ეზო წამომელანდა, ყველა ორლობე, ყველა სახლ-ქოხი და, რაც უმთავრესი გახლდათ, ჩვენი სოფლის ცის ნათელი.

კიდევ ზარდი ჩარგაზიას საღურგლო ჩანდა, სადაც ამ დევივით კაცის ვეება ხელები სააკენე ფიცრებს თლიდა და რანდავდა. ჩემდა ჭირად, მხოლოდ პარასკევები არ იყო არსად – მომაკვდავი ბოჩოლას დიდრონი თვალებიც კი ვერსაიდან ირეკლავდნენ მათ.

მეშვიდე პარასკევის ტებნაში

მგონი, ველარაფრით ველარ ავცდებოდი ყველაზე ძნელს, ძნელს კი არა, შეუძლებელს, წარმოუდგენელს – როგორც ეტყობოდა, ბოლოს ქიაფიას უნდა მივდგომოდი ჩემი პარასკევების საწუხარით, რომლის მიზეზიც თავად იყო და, იმედი მქონდა, წამალიც.

მივაღეჭი, გავუბედე, თუ რამე იცი, მითხარი, თორემ დავიტანჯე კაცი-მეთქი. გაკვირვებულმა შემომხედა. მართო გაკვირვება რომ ყოფილიყო მის თვალებში არა უშავდა რა. სახე ხუთჯერ მაინც შეეცვალა. მე კი ვიდექი ყეყეჩივით და თავში პარასკევების მეტი არაფერი მიტრიალებდა. მგონი, მიმიხვდა ქიაფია და ატეხა სიცილი, კისკისი. აშკარა იყო, მე დამცინოდა. მართლა იმდენი პარასკევი მიტრიალებდა თავში, ახლალა მივხვდი, ქიაფია მაშინაც მართალი რომ იყო. არა, მართალი იყო თუ არა, ეს სულაც არ მაინტერესებდა. უბრალოდ, მიგჩერებოდი ამ მოცინარ-მოკისკისე სახეს და ჩემს თავზე ვბრაზობდი, ასე რა გამოძალენჩებდა ხოლმე.

ჰოდა, ამ დღეში რომ არ ჩავვარდნილიყავი, ამიტომაც ვერ გავუბედე ვერაფრის თქმა ქიაფიას. თქმა კი არა, ვერც მივუახლოვდი მის ეზოს. წარაღბაების ოდას თვალი რომ კვიდე, მაშინვე ფეხს ავუჩქარე და დამდურულივით ავირბინე ორლობე. სული ძლივს მოვითქვი აღმართის ბოლოს.

რამდენი წელიწადი გასულიყო ამასობაში! ოთხი? შვიდი? თხუთმეტი? თუ მთელი საუკუნე? ვინ იტყვოდა!

რამდენი უბედურება გადაგვეტანა ამასობაში, რამდენი სიღუბნე, სიკვდილი და დაბადება!

ამასაც ვერავინ ვერ მოთვლიდა!

რამდენჯერ გათენდა და დაღამდა ამ ხნის მანძილზე?

ვისთვის როგორ! ბევრისთვის ისეთი უადგილო სიღინჯით მიიზღაზნებოდა და მიიზანტებოდა კაკლის ხეების, ნაძვების, სახლის, ნალიის და ღობის ჩრდილები, რომ აღარ ღამდებოდა! სხვა ხსნაც არ იყო, ბელშავი თავის სულის გმინვასთან რომ განმარტობულიყო. სხვებისთვის უსაშველოდ იჭიმებოდა ღამე და აღარ თენდებოდა, ცაც არა და არ იცრიცებოდა, სინათლე რომ შემოსულიყო და ცოტა მაინც გაეფანტა გულზე დაწოლილი ტყვიანზე უფრო მძიმე ღრუბელი.

ქუცნიც ომში იყო წასული, უჩუჩიაც, ეშხიას ორი ბიჭიც, ბრიგადირი პლატიდი ქოქურიაც, ჯაბუ ყოლანდარიას სამი ბიჭი და ორი შვილიშვილიც, ჩემი სიყრმის მეგობრის – გოჩას მამა, მთლად უფროსი ძმა, კიკიტა, ოთხი ბიძა და სამი ბიძაშვილი, ზარდი ჩარგაზიას ხუთივე ბიჭი, ქიაფიას დანიშნულიც – პალია პიჭუტავა... დანარჩენებს – მგონი, მეტი არც არავინ მიხსენებია ჩემს მონათხრობში – და ამიტომ აღარ ჩამოვთვლი, მით უმეტეს ომი სადაცაა უნდა დამთავრებულიყო.

ვინ დაუბრუნდებოდა ნაწარაღბოს და ვინ ვერა, ამაზე ფიქრის უფრო ეშინოდა ხალხს, ვიდრე თვითონ სიკვდილის. ერთი კაცის გამოჩენის მეც მეშინოდა, მისი სიკვდილისაც – პალია პიჭუტავასი. ვერაფრით ვერ ვერეოდი საკუთარ თავს. პალია ბებიაჩემის დის – ცუცის შვილიშვილი იყო, მამასადამე, ჩემი ღვიძლი ნათესავი და ძმა.

ერთ სოფელში გამოთხოვილი დები შვილიშვილებს ერთად გვზრდიდნენ, ლუკმის ერთმანეთში გაყოფასაც გვასწავლიდნენ. ამაში პალიას ტოლი არ ჰყავდა: იმდენს მოახერხებდა, თავის წილს ცუცი და ციცუ ბებიებსაც კი შეახვედრებდა, თორემ ჩვენ რომ მამასავით გვექცეოდა, ეს ხანდახან არ მოგვწონდა, თორემ შეგუებით შეგუებულები ვიყავით კაი ხანია.

მაღე იყო თუ გვიან, ვერ გეტყვით, მოკლედ, ერთ დღეს, მოვიდა წერილი, რომელმაც ჩვენი სოფელი ერთი კაცით დააუძღურა, დედებს ცრემლი და იმედი გაუშრო ერთიანად, მამებს მხრები ჩამოუგდო საცოდავად, ქიაფიას კი შავები ჩააცვა.

კიდევ ერთხელ გაბზარა ნაწარალბაოს ცის ღრუბლიანი ჭერი და პიჭუტაგების ერთადერთი სარკე ცუცი ჩაკაბერიას კვილმა.

* * *

მას მერე ოცდათხუთმეტი წელიწადი გავიდა და ახლაც არ ვიცი, რატომ თქვა ქიაფიამ ჩემზე ის, რაც თქვა.

მზე არ ჩავიდოდა ისე, მისი მოცინარ-მოკისკისე სახე არ წამომლანდებოდა ერთი ათჯერ მაინც და ჩემს თავზე არ გავბრაზებულიყავი, ასე რა გამომალენჩებს-მეთქი.

რა ხდება? რატომ უჭირს ჩემისთანა კაცებს ყველაზე უბრალო ბედნიერების მიღწევაც კი? ჩემს გარდა არავინ დარჩენილა ჩვენს სოფელში უშვილიდროდ. ქოგელი კვეკვეცია და მისი ცოლი იყვნენ მარტო უშვილოდ და მეშვიდე წელს მაგათაც ეშველათ. ახლა ოთხი შვილი ჰყავთ და, ვერ ითვლიან, იმდენი შვილიშვილი.

ქიაფიამ შავები კაი ხანს ატარა საქმროს გამო. მაგრამ წლისთავზეც რომ არ გაიხადა და ორი წლისთავზეც ძაძები, მეწუხდა ოჯახიც და სოფელიც. ქიაფია კი მიეჩვია თალხს და ვერც ვერავინ უბედავდა, რაიმე ეთქვა. ცოლობას აბა, ვინ სთხოვდა თავზე ხელაღებული პიჭუტაგებისა და მეხივით ცუცი ჩაკაბერიას რიდითა და შიშით. არც ჩემს მზერას გამოეპარებოდა, თუ ვინმე სათოფეზე მიკარებას გაბედავდა.

ასე რომ, იქით ქიაფია რჩებოდა გაუთხოვარი და აქეთ მე – უცოლო. სოფელში ვის მოუვიდოდა აზრად, მეჯოგესა და მენახირეს ცოლად ქიაფიასნაირი ლამაზი და დაფასებული ქალი გაჰყოლოდა?! ან ვინ თანამიგრძნობდა, ომში დაღუპული ნათესავის საცოლზე რომ მეთქვა, მე მინდა მოვიყვანო ცოლად-მეთქი, რომ გამემხილა ის, რაც მტანჯავდა ამდენი წელიწადი.

არავინ. მხოლოდ მე, ვისაც, რა მენაღვლებოდა, შვიდი პარასკევი მქონდა კვირაში და არც მქონდა. აკი, მეშვიდე პარასკევსაც ვერსად მივაგენი.

იმ დღეს, ნახირი სოფელში რომ მოვრეკე, პირველივე ეზოსთან გავიგონე, სოფელში მოულოდნელად ერთი ხეიბარი გამოჩნდა შუადღესო – ცალფეხა და ცალხელა – ორი ყავარჯნითო: მარცხენა ხელის ადგილას მხოლოდ ცარიელი, შიგნით ჩაბრუნებული პერანგის სახელოდა დარჩენოდა, ხოლო მარჯვენა ფეხი მუხლქვემოთ წაეკვეთათ. თავზე სამხედრო ქუდი ეხურა. მხარილლივ გადაკიდებული ზურგჩანთა ცალ მხარეს მოქცეოდა.

ეზოში დამალულა ყველა მის გამოჩენაზე. გაყურსულან. არც ყანიდან გამოუდგამს ვინმეს ნაბიჯი. ფოსტალიონის გამოჩენის შიშმა ძლივს გადაუარა სოფელს, მერე სამხედროფორმიანის გამოჩენაზე უკანკალეხდათ მთელი ტანი. ვინც დაბრუნდა, იმის ნახვის სიხარულს, ვინც არ ჩანდა, იმათზე დარდი და იმათი არდაბრუნების შიში ისევე დაუნდობლად კლავდა ჩანასახში, როგორც მარტში გამომტყვრალი ყინვა ტყემლის, ნუშის ან მაჟალოს კვირტ-ყვაილს.

გამარჯობის სათქმელი კაცი არ შეხვედრია, ისე ჩაუვლია ნახევარი სოფელი, მერე ნაჟამაოს ჩაის პლანტაციისკენ გადაუხვევია და პიჭუტაგების ეზოს მიდგომია. აღარ შეუკვივლია ცუცის: როგორც იდგა ცოცხით ხელში, ისე ჩაკეცილა.

ხუთ წუთში გავსებულა ეზო. ბოძებიდან გადახუნებულ-ჩამდნარი სამგლოვიარო ლენტები ჩამოუხსნიათ. ვიდაცას თოფი უსვრია. ეზოში სუფრის გაშლაც უთავია პალიას ბიძას.

თვითონ პალიას უყურებდნენ, უყურებდნენ და ვერ ცნობდნენ. საშველს ეძებდნენ და ქიაფიას გამოჩენას ელოდნენ, თითქოს ეს იქნებოდა ყველაზე დიდი დასტური იმისა, რომ ეს ნაომარი, ნაფრონტალი, ნატყვევარი, ნატანჯვი, ნაჯიჯგნი, ცხრაჯერ ნაოპერაციევი და ვინ იცის რამდენჯერ ბედისწერისგან სიკვდილს გამონაგლეჯი კაცი სწორედ რომ პალია პიჭუტავა იყო. ელოდნენ, მაგრამ აგერ სადაცაა დაღამდებოდა, ქიაფია კი არ იქნა, არ მოდიოდა.

არც მოსულა.

არც პალიას მოუკითხავს. აკი არც ელოდა. იცოდა, არ უნდა მოსულიყო. დარწმუნებულიც იყო, არ მოვიდოდა.

აღარც სოფელს მოუფხანია ენა – თითქოს დაივიწყა, ოდესღაც რომ დაწინდულები იყვნენ: თითქოს ახლა სხვა ქიაფია და სულ სხვა პალია აგრძელებდნენ მათ გვერდით ცხოვრებას.

ის, რაც ვიპოვე, როცა პარასკევებს აღარ დავეძებდი

გამომიარა დილაუთენია პალიამ. უხმოდ გავყევი. ალბათ წუხელ შევთანხმდით-თქო, ასე ვიფიქრე, რადგან ვიდრე პალია ჩემს გვერდით იყო, გულს ისეთი ბაგაბუგი გაჰქონდა, ყურში არაფერი მესმოდა. მელაპარაკებოდა (აბა სხვას რას იზამდა) ხმადაბლა და მშვიდად (როგორც ჩვეოდა). მე ვიღიმებოდი (ვინმე ჩემს გვერდით თუა, ღიმილის ნიღაბს ვირგებ), თავს ვუქნევდი (ალბათ) და მიხაროდა (ასე იფიქრებდა კაცი), რომ სათევზაოდ წავიდოდი.

მდინარეზე გრილოდა. ისეთ საოცარ სიმწვანეში, სილამაზეში, სიჩუმესა და სიმშვიდეში აღმოვჩნდი, რომ გულიც დამიწყნარდა და აზრიც მოვიკრიფე.

მერე ისევ ამეშალა ფიქრები. რამდენი რამ უნდა მეკითხა მისთვის, მაგრამ გავბედავდი კია? რამდენჯერაც პალიას სახეს შევხედავდი, სირცხვილისგან და კიდევ არ ვიცი რისგან, ვწითლდებოდი და ენა მებზოდა.

– იქ, მხოლოდ იქ გაიგებს კაცი, რა არის სიცოცხლე. იქ იმდენი სიკვდილია და ისე ცოტა სიცოცხლე, რომ წარმოუდგენელია, ვერ დაინახო და ვერ შეიგრძნო ის. სიკვდილი ჩასაფრებული ქვეწარმავალია, სიცოცხლე კი გაღმა ნაპირიდან აქ შემოხეტებულ-შემოფრენილი პეპელა. გადის დრო და კიდევ უფრო კარგად იგებ, თუ რა არის სიცოცხლე. ეს მაშინ ხდება, როცა სიცოცხლე შენგან, შენი არსებიდან მოულოდნელად აიკრეფს გუდანაბადს და წავა, სანაცვლოდ კი სიკვდილი შემოვა და დაგეპატრონება. შენც ფიქრობ, რომ აი, ახლა, ამ წუთს, როგორც იქნა, ყველაფერი გაირკვა – ახლა ნამდვილად ყველაფერი იცი! ისევ ტყუვდები. თურმე ყველაზე მნიშვნელოვანი აღმოჩენა ჯერ კიდევ წინ გელის. როცა სიკვდილს გადაიტან, ამის მერე სიცოცხლეს, ასე გგონია, პირველად შეიგრძნობ, პირველად ხედავ, რადგან იგი ოდნავადაც არა ჰგავს იმ სიცოცხლეს, ბრძოლის ველზე რომ წამოგეჩვენებოდა სიკვდილთა შორის ან შეიგრძნობდი იმ სიცარიელეში, შენგან წასულმა რომ დაგიტოვა... შენ სიკვდილის კარიბჭეს გასცდი, სიკვდილი ნახე და დაბრუნდი. ამიტომ ყველაფერი იცვლება.

მისმა ნათქვამმა სიკვდილი მანატრებინა. მაგრამ ჯერ სად იყო. აი, ქიაფიას ბიცოლა, უფროსი ბიძის – ჯახა წარაღბიას ოჯახობა კი ნამდვილად გარდაიცვალა შემოდგომაზე. ცუცი ბებია სამძიმარზე რომ წავიდა, მთელი ოჯახი იახლა, პალიაც. მეც შემომითვალა, ჩვენთან ერთად უნდა წამოხვიდე, ბებიაშენის ხათრით, ჩვენი ნათესავი იყოო საწყალი კლარა.

ეზოში, როგორც წესია, ქალები წინ გავუშვით და რადგან, სადაც მიცვალებული ასვენია, კაცები იმ ოთახში არ შედიან, სათითაოდ მივდიოდით ღია კარებთან და თავის დაკვრით გამოვხატავდით მწუხარებასაც და თანაგრძნობასაც.

ცუცი ბებია რომ მიახლოებია ჭირისუფალს, შეუმჩნევია, ქიაფია გაშტერებული იყურებოდა კარისკენ, თან ფერი არ ედო. თვალი გამოუპარებია, პალია დაუნახავს და გონებაც დაუკარგავს. ძლივს მოასწრო ხელის შეშველება ცუციმ. ისე უმარჯვია, შეცხადებებსა და მოტირალი ქალების სიმრავლეში არავის შეუმჩნევია ეს. საფეთქლები დაუსრესია და სკამზე ჩამოუჯენია. პალიას მერე მე ჩავდექი ღია კარში და რაღაც რომ მოხდა, ამას კი შევასწარი თვალი. ამიტომაც კაი ხნის მერე გარეთ გამოსულ ცუცი ბებიას თვალებით ვკითხე, ხომ მშვიდობაა-თქო. მკაცრი შემოხედვით დამანამუსა.

იმ საღამოს სავანშმოდ პიჭუტავებში შევრჩი. ერთი სული მქონდა, ვინმეს ხმა ამოელო და რამე ეთქვა. გული გამისკდებოდა სადაც იყო, მაგრამ, რასაც მე ველოდი, იმის თქმას არავინ აპირებდა. პალია ისეთი ნათელი სახით იჯდა, ისეთი ღიმილი დასთამაშებდა სახეზე, მივხვდი, რა ძლიერი და ბედნიერია კაცი, ვისაც უყვარს!

უცნაურია ეს თუ არა, არავინ იცის, თუმცა მთელი არსებით კი გრძნობ, რომ ეს სიყვარულიც და ეს ბედნიერებაც შენი თავისთვის კი არა, მხოლოდ იმისთვის გინდა, ვინც გიყვარს. შენი სიცოცხლეს მისია და სიკვდილიც, სუნთქვაც და გულისცემაც, ტანჯვაც და სიხარულიც.

ქიაფიაც ასე ფიქრობდა. ვერ აკადრებდა სიყვარულს ვერაფერს, რასაც სხვები მის დასამტკიცებლად სჩადიან ხოლმე.

ვერც ატკენდა...

მივხვდი, პალია ცოცხალი იმიტომ კი არ იყო, სიკვდილს, ომს, ჰოსპიტლებს, ტყვიას და ქირურგის დანას რომ გადაურჩა, არამედ იმიტომ, რომ ქიაფიას უყვარდა.

პალია ამით სუნთქავს და იმაზე უფრო ბედნიერია, მაშინ რომ იყო, ნიშნობაზე.

„ჰო, თოლივე, ჰო, ჩემო... – ცივ ჭადს ციციქნიდა და თავისთვის ფიქრობდა პალია, – ჩემი სიცოცხლეც შენია და სიკვდილიც, მზეც და მთვარეც, სუნთქვაც და გულისცემაც, ტანჯვაც და სიხარულიც, პურიც და ღვინოც... ვცოცხლობ, ოღონდაც მხოლოდ იმისთვის, რომ შენ იცოცხლო, იცოცხლო და იხარო! კი, ნამდვილად იხარო, თუკი ეს შესაძლებელია“.

ცუცი ბებია ხანდახან შემომხედავდა და ლამაზი თვალებით რაღაცას მეუბნებოდა. მეც ყურს ვუგდებდი მის ფიქრებს. აგერ ციცი ბებიაც ჩამოჯდა ჩემს გვერდით.

„ჩვენო ბიჭო, ჩვენო სულელო ბიჭო, – თავზე ხელს მისვამდნენ დები ჩაკაბერიები, – კაცის გულსა და გონებაში იმდენი ვნება და გრძნობა გაივლის, მაგათ რომ სდიო, ვერც წამოეწევი და ვერც მოერევი, მარტო წახდები და დაგლახდები. მაგრამ ბედს რომ გამოგიჩენს და იღბალს ღმერთი, იმას უნდა შეეწირო, როგორც პალიამ ქნა ეს და ქიაფიამ კიდევ. მარტო იმაზე უნდა იფიქრო, ვინც შეიყვარე, იმას არ უნდა ატკინო და არ უნდა შებედო რამე წვნიკი და უხეირო...“

„აი, შენ კი... – ვაგრძელებდი იმათ ფიქრებს, სოფლის ორღობეებში მივაბიჯებდი ჩემი ქონისკენ და უმთვარო ღამის სინოტივით ვგრილდებოდი, – შენ თავად წერიხარ და აღარც წერიხარ ცოცხლებში, არამედ მხოლოდ ის – შენზე დაქვრივებული შენსავე სიცოცხლეში, შენთან ქორწინებამდე... მხოლოდ ის – შენი სიყვარულის გადასარჩენად ომში წასული და ველარ დაბრუნებული... მხოლოდ ის.“

2015 წლის აგვისტო

ღამის ცა როცა იცრიცებოდა

1.

ხუტა რომ მოკვდა, – იმ დროს, ჯერ შუალამეც რომ არ იყო დამდგარი, თუმცა ძილი კაი ხანია, ეპარებოდა-ეძალებოდა დაღლილ, მაინც გაჭირვებულ სოფელს, ხოლო ქარის უტიფრობას, სნეულის სარეცელს, ნაგაზის დაუნდობლობასა და მშივრის ჩაცვნილ თვალებს ოსტატურად უქცევდა გვერდს, კოპიტის ნაღვერდალს სულ უფრო მეტ ნავლს აფერფლიდა, მუხლებზე დაჩოქილი სიზმარეთის ელჩისა კი უკვირდა, რას გამოუწვდია ეგ გრძელფორმანიანი ხელი, რა, ველარ ისწავლა, ჯერ ძილი, მერე სიზმარიო?!.. იმას ვამბობდი, რომ მოკვდა ხუტა, სუნთქვაც შეწყვიტა, – თუ პირიქით, ჯერ სუნთქვა დაავიწყდა და მერე გარდაიცვალა აქაურობიდან იმქვეყნიურობაში?! იქნებ ჯერ გული იყო, ვინც იფიქრა, ცოტას შევისვენებო, და მცირე ხნით მუხლჩახსრილს კი გაუჭირდა მერე წამოდგომა და გზის გაგრძელება?! ან სულაც პირველად ეგებ თვალთ დაუბნელდა, – ო, რა ავის მომასწავებლად ჩამობინდებუნდაო, ესღა იფიქრა, როგორც არასოდეს აქამოდღო, – მერე სიშავემ გიშრის ფერი მიიღო, ჰო, გიშრის ფერი, თუ უფრო მეტად კუბრისა, – აი, ეს ველარ გაარჩია! ის კი ნამდვილი იყო, რომ ჩამოწოლილ კუნაპეტს ვერ უძლებდა – კიდევ ერთი წამიც რომ გაგრძელდეს, მოკვდებო, – დარწმუნებული იყო ამაში; აკი იმისთანა ღამისფერი იყო ის, რასაც ხედავდა, ასეთი სიშავე მთელი ცხოვრება არ ენახა; ძარღვებშიც, ძარღვებშიც შავმა ნაღველმა და შავმავე სისხლმა დაუარა, იმატა, იმძლავრა, ამან სული სახრჩობელაზე მდგომივით, არა უკვე ჩამოკონწიალებულივით შეუხუთა, იგრძნო, მიწა რომ გამოაცალეს ფეხქვეშ მარტო მას კი არა, სახლსაც, სოფელსაც, სანერგესაც; მერე შეხუთული სული ჯურღმულის სივიწროვეში ჩაკეტილივით მიაწყდა ხან კუნთს, ხან ძვალს, ხან ჯივარს, ხან ფიჟვს, ხან ჭაჭებს!!!!.. ამისთანა ანდამატის ძალით, არა, შეუდარებლად მეტით, რკინას რომ რკინასთან შეადუღებენ ცეცხლში, აი, იმნაირი ძალით თუ იყო ამ ყველაფერთან მიხორცებულ-მიკერებულ-მიწებებული, რას წარმოიდგენდა უბრალო სოფლელი კაცის – კვალდამჩნეული

ხუტა დარჩიას სული, – და მიუხედავად ამ ყველაფრისა, მაინც, – მართალია ტკივილითა და წვალებით – სულ ნაბიჯ-ნაბიჯ, გოჯაგოჯა გაიკვლია გზა ზემოთკენ, იმ ადგილისკენ, რომელსაც გუშინით მიუხვდა, ეგრევე შეატყო, რომ მისი კუნაპეტის გაცრეცას შეძლებდა, ამას გასწვდებოდა და ამრიგად ამ ჩაკეტილ სივრცეს თავს დაადწევდა.

ელომ არავის გააგებინა ხუტას გაღმა სოფელში წასვლის ამბავი. შეცხადებითაც არ შეუცხადებია, რალა თქმა უნდა. თვითონ გააპატიოსნა, საკუთარი ხელებით განბანა, მოეფერა, სუფთა, საგანგებოდ გადანახული ლურჯი შარვალ-ხალათი, ორდენ-მედლებიანი ყავისფერზოლებიანი პიჯაკი, – გულისჯიბებში შეუხანგული სათუთუნისა და გარეთა ჯიბეში ცალმუშიანი სათვალის ჩადებაც არ დავიწყნია, – გახამებული თეთრი საცვალი და რუხი პალტო ჩააცვა. ცხვირსახოცი, საფულე, ქუდი და შემოქმედის წმინდა გიორგის პატარა ხატი დაუდო თავით.

დილით სანთელი აანთო, მიცვალებულს სამჯერ ლოცვის ბუტბუტით შემოუარა, მერე სანთელი საგულდაგულოდ ჩააქრო, ტახტთან რაც თავგსაჭერები ჰქონდა, ერთიანად გააწყო, სამივე, – თუმცა დასამალი რა იყო: ბოლო თერთმეტი წელიწადი არც ერთ მათგანში ამ თავგსაჭერი ხაფანგებიდან არც ერთი სულელი თავუნაც კი არ გაბმულიყო, – ამ ეზო-სახლში ყველა თავი და ვირთხა თავისი სიკვდილით კვდებოდა, ყოველ შემთხვევაში, ადამიანი რომ ამ საქმეში არ იქნებოდა გარეული – ელო და ხუტა დაგიმოწმებდნენ დიდრონი თვალებიდან გადმოდენილი სიალალით, თუმცა ხუტა რალას დაამოწმებდა ახლა! ელომ კი?! ელომ მაინც გამოიტანა ერთი ცალი კაკალი, კარის ანჯამაში მოაყოლა, გატეხა, გამორჩეული ნიგოზი ცეცხლზე მოტრუსა, წამოაგო ხაფანგის ენებს, სახლი გამოკეტა, პირჯვარი გადაიწერა და თავისახლს წავიდა. მეზობელსაც სწორედ ასე დაუბარა, მასზე ორიოდ წლით უფროს აკვირინა ცინცალაძეს, არავის რომ არაფერი ეეჭვა!

მხოლოდ გაღმა სოფელში შეიარა გზად მღვდელთან, – ფოფოდიას იცნობდა გოგობიდან, ერთ კლასში სწავლობდნენ ერთხანს, – წესი ააგებინა, ასე გვირჩევნია და კიდევ ასე სჯობია, დაუსწრებლად, აუხსნა, – სანოვაგით სავსე კალათაც იქ დატოვა, მხოლოდ მონამწვავი სანთლები და ნაკურთხი მიწა წამოიღო ხალათის ჯიბით. ამის მერე თავისიანებიც მოიარა და საღამო ხანს დაბრუნდა შინ. წესრიგი დახვდა. ხუტა მშვიდად იწვა, ცოტა პირი კი დაეხინა, მაგრამ სხვამხრივ არა უშავდა რა.

ამასობაში კარგად დაღამდა. ელოს სანერგესთან ერთი ორმო ეგულებოდა იმედად და სამარედ, კარგა ღრმა და განიერი. იქ ზოგჯერ წასაღებად გამზადებულ წამოზრდილ ნერგებს ინახავდა ხოლმე ხუტა, – მიწასაც მიაყრიდა, ისე, ხანაც სარებით, ჭოკებით, ჩხებით, ათასნაირი წვრილმანითა და იარაღით ან ჩითილებიანი ყუთებით ამოავსებდა.

ქალმა ნიხაბი, თოხი, ბარი, წერაქვიც მოიმარჯვა და ის ორმო გამთენიისთვის კარგა გვარიანად მოზრდილ საფლავად აქცია. სიბერემ კი მოხარა წელშიც და ბეჭებშიც ხუტა, მაგრამ მისი სიმაღლისა და სიზორბის კაცი ამ არემარეზე სხვა არავინ ენახა არასოდეს ელოს. მართალიც იყო – არც არავის.

დილის საქმეებს რომ მორჩა, მთელი დღე იწვა მერე. წელიც ასტკივდა. მუხლებშიც ტენდა. წვივებიც შეუსივდა, მაგრამ არ გატყდა – ბენა, იმდენი საქმე ჰქონდა მოსასწრები და თანაც მარტოს – ერთადერთი შემწე და შემხიდებელი აგერ იწვა, მეორე ოთახში და ამის საპატიო მიზეზი რომ არ ჰქონოდა, ელოს ზედმეტად ხელს როგორ გაანძრევინებდა. ქალი, ჭერს მიშტერებული, ახლა იმაზე ბჭობდა და დარდობდა, ამ ღამით რა როგორ მოეხერხებინა.

როგორც კი შეიძლება, ფეხზე წამოდგებოდა. ხუტას შეჭედულ გრძელ კილობანს, ოდის პარმალზე რომ იდგა, და ხან რას ინახავდა ელო მასში და ხან რას, ჯერ ეზოში ჩამოიტანდა, მერე ნელ-ნელა სანერგესთანაც მიაჩრებდა. ამ წუხილიან და დარდიან ფიქრებში, – სულ ცოდვილო! – ხანდახან წასთვლემდა. გამოღვიძებული წამოიტირებდა მოგუდულად – სოფელი იმისთანაა, ხმა, მით უმეტეს გლოვა-ტირილისა, თუნდაც სულ ჩუმი, ძლივს რომ გგონია ამოიღე, შეიძლება უწვნიკესი ჭუჭრუტანიდანაც გაგეპაროს, – მაგნაირ ჭუჭრუტანებს კი რა დალევს ხის სახლში, – გაპარული, ორდობეში ვარო, რომ დარწმუნდება, ახლა უფრო მარად გაგექცევა, გაგექცევა კი არა, გაგიფრინდება და უბანს, გამოღმასაც და გაღმასაც, ისე შეგიყრის, რომ არც გკითხავს,

გინდოდა ეს შენ თუ არა.

ქათმები, ინდაურები, საყოლი დააპურა, წყალი გამოუცვალა, ძროხა გადადენა ეზოს გადაღმა, ცოცხით ხელში გაიარა ეზოში – წელში მოხრა წუნანდელს მერე უჭირდა ნამეტანი. ისევ კიდობანზე ფიქრობდა. იმის იმედი ჰქონდა, გამომშრალი ფიცრებისგან შეჭედილი, ძძიმე არ იქნებოდა და როგორმე მოერეოდა.

თოკი შემოხვია, რაც ძალი ჰქონდა, განასკვა და, ის იყო, უნდა დაედრა ადგილიდან, ჭიშკრიდან ძახილი მოესმა. ვერ შეიცნო. შეეხმინა და შემოი პატიჟა. მეურნეობის მოანგარიშე გამოდგა, დილარი ვადაჭკორიმე, პენსიებს ერთი კვირა დაავიანდება და, უფიქრია, ტყუილუბრალოდ არ ჩამოვიდეს ბერიკაცი კანტორაში ამ სიშორეზე, ცოდოა, გზად შევევლით აგერ მე და ჩემი შვილიშვილი, მაინც იქითკენ მივდივართ და გავაგებინებთო.

ბაწრით ხელში რომ დაინახა ელო, გაკვირვებულმა შეხედა. ელო ახლალა მოეგო გონს, მინდა სამზადში გადავიტანო, მე და ხუტას ოდაში წამდაუწუმ ამოსვლის მუხლები სადღა გვაქვსო. მოანგარიშემ კიბე აირბინა, შვილიშვილს – წამომყვეო, ანიშნა და ხუთიოდე წუთში დიდი მისიისთვის გამიზნული კიდობანი სამზადის კართან დააბრძანეს. ქალმა შიგნით არაფრის დიდებით არ შეატანინა, აქ გავამზეურებ, ნენა, კარგად გამოვასუფთავებ და მერე კიდევ თქვენნაირ ღვთისნიერს, ვინმეს შევატანინებო.

სტუმრები რომ წავიდნენ, ელომ პირჯვარი გადაიწერა და კმაყოფილებისგან გაეცინა კიდევ: რა მარჯვედ მოეწყო საქმე – ხუტა ეხმარებოდა ისევ. აქედან სახერგემდე კი სულ არ იყო დიდი მანძილი – ასე ოთხმოც ნაბიჯამდის იქნებოდა. მერე ის იდარდა, ჭაჭა, მსხალი და თხილი როგორ არ გამოვუტანე სტუმრებსო.

ასე იყო თუ ისე, შეღამებულზე, რის ვაივაგლახით კიდობანი მართო ორმოყოფილ განათხარამდე კი არ მიიტანა, საფლავშიაც ჩაუშვა – ჯერ ერთი ბოლო, მერე ის ბოლო თოკით გამოქჩა და... ხუტას განსასვენებელიც თითქმის მზად ჰქონდა. სახურავი იქვე მიაყუდა და შინ წალასლასდა. ყოველ ნაბიჯზე, დავეცემიო, ფიქრობდა, – არა, მიატანა სამზადს, შიგნით შევიდა და ტახტზე მიეგდო. დანარჩენი შემდეგი ღამისთვის უნდა მიენდო და დაეხარებინა.

საკურთხი გაამზადა: პური, ყველი, მჭადი, მუჟავე კიტრი და პამიდორი, მწვანელი, თხილი, ჩურჩხელები, გრაფინით ჭაჭის არაყი, ბოთლით ბადაგი, ლიტრიანით ღვინო, ჩანახით ლობიო, კონტა თასით მოხარშული, სუნელებით შეზავებული ხმელი სიმინდის მარცვლები. მერე დააკვია ბახმაროს ფიჭვ-ნაძვების ქარვასავით სასაკემველე ფისით. ნამზითვე, მოცისფრო, ყურმისმტევენებიან და ვახისფოთლებიან შუშის გრაფინში შენახული ნაკურთხი წყალი აპკურა. საკუთარი ხელით ჩამოქნილი თაფლის ყვითელი სანთლები დაანთო, ლოცვა თქვა და საქმეს შეუდგა.

უნდა ეპატიებინა ხუტას, რომ ცოტას ატკენდა კიდევ, ძირს დასცემდა უნებლიეთ, ხელიდანაც გაუვარდებოდა ალბათ, ბრავანსაც გადაენინებდა უსათუოდ, მიწაზეც გაახოხიალებდა სავარაუდოდ... მოურიდებლობითა და უსიყვარულობით ხომ არა! – იცოდა ეს ხუტამ, – მხოლოდ უძალობით და უქმრობით, ოჯახისა და მეუღლის სახელზე დაურიდებელი ზრუნვითა და თავდაუზოგველობით. აკი კარგადაც შეფუთა – ფარდაგში გაახვია, თავზე ყაბალანი შემოახვია და გამოსვენების ჟამმაც ჩამოჰკრა.

ელო თავის თავს ვერ ცნობდა: ან ძალა საიდან მიეცა, ან გამბედაობა. ერთი აღარდებდა, საფლავში რომ ჩაუშვებდა, პირდაღმა არ ჩავარდნილიყო მიცვალებული. ყველანაირად ეცადა, სწორად დაეგეგმა, რას როგორ გააკეთებდა და მერე ისე ემოქმედა, მაგრამ ფიქრებს და აზრებს თავი, დილანდელი ჭუკებისა და ქათმების არ იყოს, ვერაფრით ვერ მოუყარა და ბედს მიენდო. სამარის პირას რომ დააწვინა, გულში წამოიტირა, ლოყებზეც ჩამოისვა თითები, ოღონდ სიფრთხილით, უნებლიეთ რომ არ ჩამოეკაწრა – ვინმეს ეჭვი რომ აელო?! – შუბლსა და ხელებზე ემთხვია, ფეხები დაუკოცნა, ფრთხილად გადააბრუნა და გაიმეტა – საფლავში ფარდაგინად ჩაუძახა. მერე კიდობნის თავსახური ჩადგა და რის ვაივაგლახით თავად ჩაბობდა, კიდობანში მისწორ-მოასწორა მიცვალებული, როგორც შეძლო; ბევრი ფაცაფუცი აღარც დაუწყია, რაკილა პირისახით ზემოთ იყურებოდა, მხოლოდ სამოსს შეავლო ხელი, სახეც თავსაფრით დაუფარა... ახლა ზევით ამოყვა კიდობნის თავსახურს: ფეხს ისე მარჯვედ იკიდებდა განივად დაჭედებულ

კარგა მსხვილად გათლილ ხის ნაჭრებზე, რომ არც გასჭირვებია ამოსვლა. მერე ჯერ ზევითკენ ამოქაჩა სახურავი, სასახლედ სახელნაცვალ კიღობანს დააფარა და მიწის დაყრას შეუდგა. ბორცვი ისეთი გააკეთა, თვალში რომ არავის სცემოდა, მერე ჯვლებით შემოაკავა ყველა მხრიდან. გაზაფხულზე კიდევ რამეს დარგავდა...

ამითაც რომ არ ამოიწურებოდა ელოს საკეთებელი?!

ყოველდღე ყალიონს გააჩაღებდა.

ხუტას სამოსს ჩაიცვამდა და გამოჩნდებოდა ვენახში მომუშავე – წამოელანდებოდა სოფელს. შეშასაც ამგვარად შემოსილი დაჩეხავდა.

ბაღებსაც შემოვივლიდა.

სანერგეს ხომ ესტუმრებოდა და ესტუმრებოდა.

ამასობაში მართლა გაუშრა ცრემლი, სიარულიც და მიხრა-მოხრაც ხუტასი გაუხდა. თუთუნის სუნი სულ ასდიოდა – მიეჩვია კიდევ. მაინც კმაყოფილი იყო. ღამდამობითაც აღარ ტიროდა. მეზობლებში დაიჩვილა რამდენჯერმე, ეჰ, როგორ დაბერდა, გოგოებო, ჩემი ხუტა-ხუტუნია, კვლარ შეუძლია ძველებურად, მუხლში აღარა აქვს ძალა და მკლავშიო...

პირველად გრამიბო რომ გარდაიცვალა, მაშინ ქალებში თქვა ეს, რომ არ დაეჭვებულებოდნენ, ბიძაშვილი თავისი სისხლისა და ხორცის გასვენებაში რანაირად არ მოდისო. ის კი არადა, კვალის დასაფარავად ქელეხის სუფრიდან ბავშვებს საჭმელი – ტკბილი ფლავი და თევზი – გაატანა და მკაცრად უთხრა, პარმალზე დააწყვეთ, შინ არ შეხვიდეთ, მაშინვე უკან გამობრუნდით, ეძინება და არ შეაწუხოთო ბერიკაცი.

ასე თანდათან შეაჩვია სოფელი იმას რომ ხუტა აღარ გამოჩნდებოდა ეზოში, არც წყაროზე მიმავალი, ვენახშიც, ბაღშიც...

თუ შემოურბენდნენ ფეფენო სალუქვადის სიძე და უფროსი ბაღში, თავისი მაზლიშვილი, ან ამავე სოფელში გათხოვილი შუათანა მულის მოსწრებული, ან უმცროსი დის ბიჭები, ხომ კარგი, ცოტა ხელს წამოუკრავდნენ საკაცო საქმეზე, თუ არადა – მტერ-მოყვარეს უნდა დაენახა, რომ ოჯახი ფეხზე იდგა – თავად რასაც მოახერხებდა, ის უნდა ეკეთებინა!

ხუტას სანახავად რომ გადმოვიდა ამას წინათ უფროსი მაზლის – გრიშა დარჩიას რძალი, ჭორფლება და წითური ნადიე, ელო კიდევ უფრო დარწმუნდა – კი, მათ კარმიდამოზეც ეჭირათ თვალი ნათესავებს.

ელო დედაკაცობდა და მამაკაცობდა კიდევ. ახლა ოჯახის უფროსიც ეგ იყო და დიასახლისიც, ძროხის მწველავიცა და მევენახეც.

ხუტას ლოგინი სულ გაწყობილი ჰქონდა. შიგ ღვინით სავსე ტიკჭორაც ჩააგორა, ჩურჩხელებსა და სხვა რამერუმებსაც, კვერებსაც და პურებსაც, ტილოში გამოხვეულოს, ისე კოხტად აწყობდა, ვინ არ იფიქრებდა, იქ კაცი წევსო. ხანდახან სტუმარს რომ მოუცდებოდა ფეხი, იმის დასანახად შევიდოდა ავადმყოფთან, ვითომ დაელაპარაკებოდა, რამეს ჰკითხავდა და სასთუმალს გაუსწორებდა.

შვიდი წელიწადი ინახა ელომ ხუტას ამბავი. დაიღალა. გატყდა. ეზო-სახლმაც ითმინა კარგა ხანს და ახლა სულ ერთიანად დაიმჩნია უმამაკაცობის ხელი: სახურავს ჯერ ყავარი ჩაუტყდა ერთ-ორ ადგილას. მერე საკვამურთან ბზარი გაიკეთა და წვიმის წყალიც ჩაიყოლა. სანერგეც შელანძლა ქარებმა და თოვლის სიმძიმემ, ჩალა გამოუტანელი დარჩა ყანიდან, ვაშლი, კახამბალი, წყავი და „მარკოკა“ მსხალი – დაუკრეფავი... ქათმების კაკანიც გამეჩხერდა და ჯიქნიდან გამოწველილი რძის ნაკადიც დაცხრა. არა, ელოს კი ყველაფერი ჰყოფნიდა – რასაც ის შეჭამდა მთელი დღე, ხუთიოდე წლის ბავშვის ხელისგულზე დაეტეოდა. აი, ოჯახისა და მტერ-მოკეთისთვის კი საკმარისი ნამდვილად აღარ იყო.

გადაწყვიტა, თავადაც გასდგომოდა გაღმა სოფლის გზას. ყველაფერი მზად ჰქონდა: მარტო ის უნდა დაებარებინა ანდერძად, სანერგის გვერდით დამასაფლავეთო, სადაც ერთი ბზის ბუჩქი დგასო... და მიწას რომ გათხრიდნენ, ხომ მიხვდებოდნენ, ხუტასი რომ იყო ის სამარე, აბა ვერ მიხვდებოდნენ?! თანაც დაჟინებით რომ დაიბარებდა, ყველას რომ პირობას ჩამოართმევდა – აკვირინას, დილარის, ნადიეს, ჟორიეს, ვალიკოს, პალუმას, ალისტრახოს, გრიშას, გალინას,

ფეფენოს, მთელ სამეზობლოს და სანათესავოს, – ჯერ იეჭვებდნენ და მერე კი დარწმუნდებოდნენ, გაგვაცურა ელომ, ეს რა გვიქნაო...

მანამდე? მანამდე აკვირინას უგრძობდა გული, დილას ეზოში გამოსულს რომ ვერ დაინახავდა, გადაიკრავდა თავზე კიდევ ერთ საკრავს, წინსაფარს იქვე ხეზე ჩამოკიდებდა და გადაირბენდა დარჩიებში, სამზადს გამოალებდა, იქაც რომ ვერ დალანდავდა, ოდამში ავიდოდა და ტახტზე ლამაზად გაწოლილ დობილს გულში ჩაიკრავდა. ფანჯრებს გამოალებდა. შეიცხადებდა. მისი კვილი ზოგს თონს გაგდებინებდა ხელიდან, ზოგს – ნაჯახს, ზოგს – ჭადის ცომს, ზოგს დახვეულ პრასს და აქეთ გამოაქცევდა. ხუთ წუთში გაივსებოდა დარჩიების ეზო-კარი. აცრემლდებოდა ყველა, ისე გულამომჯდარი იტირებდა აკვირინა; მერე ფეფენო შეაშველებდა მღუღარე ცრემლს.

კი გაუკვირდებოდათ, ხუტას რომ ვერ ნახავდნენ ვერსად, მარა აკვირინას ტირილი და მოთქმა გასცემდა პასუხს:

– ჩემო დაია, განა ვერ ვხვდებოდი, შავი რომ გამოგიჩნდებოდა კაბის ქვეშაც, თავსაფრის ქვეშაც, ხორცს კი არა, ყველსაც რომ არ დაადებდი კბილს... ყალიონის სუნი რომ დაგკრავდა და ერთი მეზობლის მოკითხულს მეორესთან გადაიტანდიო...

მახლიშვილებიც მოირბენდნენ, ეს როგორ მოუჭრია ჩვენთვის თავი ელო ბიცოლას, რა დაუშვავით ასეთი, ბიძაჩენი რომ არ გვატირა და მიწასაც კი არ მიგვაბარებინაო.

ახლა დილარი მონგარში გაიქცეოდა სამზადისკენ და კილობანს რომ ვერ ნახავდა იქ, – ჩემი ხელით, ჩემი ხელით ჩამომატანინა ის საკუბოვეო, ის საოხერტიალეო, აჩლიფინდებოდა აკანკალებული.

2.

ხუტამ ძლივს გაახილა თვალები.

– როგორც იქნა! – ამოიძახა ელოს გულმა.

თავთან სანთელი ენთო, ფეხებთანაც, კუთხეშიც – ღვთისმშობლის ხატთან, ელოს ნამზითევთან. „როგორც ყოველთვის, გამოძილოცაო“, – გაიფიქრა. ხმამაღლა კი (თუ ამას ხმამაღლა ჰქვია) წაიჩურჩულა:

– სადა ვარ, ელო? ნუთუ გამიმეტე და სიკვდილს ჩემი თავი დაანებეო.

არაფერი უპასუხია ცოლს. ჯერ თვალები გაუბრწყინდა, მერე ცრემლი ორსავ თვალში.

სამი დღე და სამი ღამე ებრძოდნენ ელო და ხუტა სახადის ნიღბით მოსულ სიკვდილის ანგელოზს.

ლოცულობდა ელო; უფრო მეტად იწვოდა ხუტას სხეული.

ლოცვას და სანთლებს უმატებდა ელო; უფრო ღრმა ძილში მიდიოდა ხუტა.

საკმეველს საკმეველზე უმატებდა კეცზე გადმოღებულ ცაცხვის ნაკვერჩხალს; ოფლად იღვრებოდა ქმარი და მაჯაც ძლივს ესინჯებოდა.

ქალი მაინც არ დრკებოდა, მაგრამ ძალა ხომ ელეოდა.

აი, ტუჩები ახლოს, ისე ახლოს მიიტანა მეუღლის მარცხენა საფეთქელთან, – აკი ამ ყურში უკეთესად ესმოდა ხუტას, როგორც არასდროს უკადრია ცხოვრებაში და მტკიცე ხმით, ხმამაღლა და გარკვევით უთხრა:

– მისმინე, ხუტუნია, გულდასმით მისმინე! შე კაცო, გონებას მოუხმე და გაიგონე ჩემი ნათქვამი: ვიდრე შენ ასე მოშვებული წევხარ, იცოდე – ავადმყოფობის მხარეზე ხარ, მე კი მარტო ვარ დარჩენილი და სიკვდილის ანგელოზი იოლად დაგვამარცხებს, აბა, რას იზამს. ჰოდა, მოიკრიბე ძალა – ჩემს მხარეს, შენი ელოს მხარეს უნდა გადმოხვიდე! მაგ ავადმყოფობა მარტო დარჩება და წამალიც და ლოცვაც შეგერგება. წავა სიკვდილის ანგელოზი, წავა, გეუბნები მე შენ, აბა მეტი რა ჩარა ექნება?! გესმის ჩემი, ხუტა, კაცო? ახლა შენი სიკვდილი არ იქნება, არ ვართ მზად, არც ჩვენი ოჯახის დაქცევა შეიძლება ასე ადრე და ძალე. კარგად მისმინე! ხომ მთელი ცხოვრება შენი ერთგული, მოსიყვარულე და მორჩილი ცოლი ვიყავი. აი, ახლა, პირველად მინდა, რომ

ჩემი სიტყვა, ნება და სურვილი აღსრულდეს, რადგან ნამეტანი უიმედოდ და მძიმედ სწეულს მოგჩერებივარ ამდენი დღეა. დაიხსომე და შეიგნე, თუ ჩემს ლოცვას არ გამოჰყვები, იცოდე, ღუნიაზე არავის გავაგებინებ შენი სიკვდილის ამბავს, არც არავინ დაგიტირებს ჩემი გულის გარდა, ისიც ჩემად, კაციშვილმა რომ არ გაიგონოს, არც ჩვენებური ალაპ-ქელეხი გელირსება, არც საფლავზე შენი მონიშნული ქვევრის ღვინით მოხსენიება კაცებისგან, არც შენს საყვარელ ტკბილ ფლავს მოვახარშინებ ტყირპიან ფსუტალიას და არც ტელეფას ცხვარს დაგიკლავ ორმოცზე. მარტოკა დაგმარხავ! დედაკაცის, – მერე რა რომ ცოლისა და თანამეცხედრის! – დედაკაცის ხელებით გააპტიოსნდები და დაიმარხები. შენს თავს ვფიცავ და შენს სიცოცხლეს, ჩემს დედაკაცურ პატიოსნებასა და შენს ვაჟკაცურ ნამუსს! ასე ვიზამ და ასე იქნება!

რა სასწაული მოხდა, რომელი სალოცავის ძალას ემუდარებოდა ელო, ვერაფერს გეტყვით, მაგრამ, იმ წუთიდან მოკეთების პირი გამოუჩნდა ხუტას: იმ ღამითვე პირველად დათმო ცხელებამ. დილით აშკარად მშვიდი და საღი ძილით ეძინა – ელოს ყურთასმენას მისი ტკბილი ფშვინვა გალობასავით ელაპუნებოდა. ნაშუადღევს მზე რომ ფანჯარას მოადგა და ოთახშიც შემოიხედა, ეგ იყო, ხუტამ თვალი რომ გაახილა.

3.

რაკილა ერთი პირი მოიკეთა, ორ კვირაში ეზოშიც დაიწყო სიარული და ხანდახან პატარ-პატარა საქმეებზეც კი წამოუკრავდა ხოლმე ხელს ცოლს, როგორც კი მკლავში ძალას იგრძნობდა. თან სულ ეხუმრებოდა – იმას ახსენებდა, ერთი მომიყვები, დედაკაცო, როგორ წარმოგედგინა მარტოკას ჩემი დამარხვა, სოფლის და სანათესაოს უჩუმრად, კარგად მომიყვებო. ელოც ჰყვებოდა და გულს ტირილით რომ მოიხებდა, მაშინლა შეუტევდა თავისი ტკბილი ხმით თანამეცხედრეს, ნუ მასულელეებ, რეებს მაროშინებო. ვინ ვინ და ხუტამ კარგად იცოდა, რაც მოხდა. რა ძალა ჰქონია ამ ერთ ციდა დედაბერს, საიდან სად გამომიყვანა მარტოკამო? – ახლა მას უწყლიანდებოდა თვალები.

ასე გაიარა ზაფხულმა. შემოდგომაც ჩამოდგა ამათ ეზოკარში და ზამთარმაც შემოაცვივა-შემოასუსხა მალე. მერე ისევ გაზაფხულდა და ბებერი ძვლების გასათბობი მზე რომ ჯერხნობით არსაიდან არ გამოჩნდა, ისევ ცეცხლს უკეთებდნენ ბებრები ხან კოპიტს, ხან ვერხვს, ხან ეკალს და ხან კიდევ გამხმარი მსხლის ხის ტოტებს.

დრო გადიოდა.

წელიწადში ორჯერ სტუმრად მოვიდოდა ბიჭი – ზედსიძედ შესული ერთი შეძლებული ქუთაისელის ოჯახში. სამდურავი როგორც მაშინ არ დასცდენიათ მშობლებს, ის შავი გოგო რომ შეიყვარა დათიკომ და ოჯახიდან წავიდა, ახლაც ისე უსაყვედუროდ ხვდებოდნენ, სიხარულით და სიყვარულით, როგორც ნაზამთრალზე მზის ამოსვლას ეგებება მიწაში გასაღვივებლად ჩათესილი მარცვალი.

აქ ჩამოსულს, ბიჭს ცოლი ქორწილის მერე სულ ერთხელ ახლდა თან. ეგ კი არა, ერთადერთ შვილიშვილსაც ვერ ხედავდნენ მოხუცები. აქედან ჩირით, ფელამუშით, ჩურჩხელებით, ხაჭაპურებით, ფქვილიან ტომსიკაში ჩაწყობილი საადღგომო კვერცხებით, საშობაო ღვეზელებით, თხილით, კოკროჭინა ხაპერებით, ტკბილი კვერცხებით და გოზინაყით ეალერსებოდნენ. ერთმანეთსაც არაფერს ეუბნებოდნენ – გულს არ სტკენდნენ.

დათიკომ, ექიმებს ჩამოვიყვანდი, რად არ გამაგებინეთ მამის ავადმყოფობაო, რამდენჯერმე თქვა, ყოველთვის გაუბედავად – სახეში არც ერთხელ არ შეუხედავს არც დედისთვის და არც მამისთვის. ხუტამ ერთი-ორჯერ დააპირა, ელოსთვის ეთხოვა, იმ დაქადებისა და კუდამოძუებული სიკვდილის ამბავი მოეთხრო შვილისთვის, მაგრამ, აბა, ეგ ამეებს რანაირად გაიგებსო, სიმწრით გაივლო გულში და ჩაჰკიდა თავი, რომ ელოს არ დაენახა მის თვალში ჩამქრალი კიდევ ერთი სხივი.

ელო სუფრას აწყობდა. ომბალოს, ქინძის, ახალმოხარშული დედლის, შებრაწული ვარიკების, ცერეცოს, გამონაზამთრები კუპატების, ცხელ-ცხელი ჭადების, ქონდრის, ნივრისა და ხაჭაპურებიდან გადმოსული ყველის იმისთანა სურნელი იდგა, გეგონებოდა, ათი ქალი მაინც ტრიალებსო.

დათიკომ, ჩემთვის და ერთი-ორი დღისთვის ამდენ რამეს, დედი, რად ამზადებ, ვინ მოერევა ამასო. ელომ – მაინც. ხუტამაც განაპირა ქვევრში შეგულებული შარშანდელი ღვინით დაცვარული ხელადა და დოქი შემოიტანა. ორი კაციც შემოიყოლა. კაი გამარჯობა თქვეს და სუფრას შემოუსხდნენ.

ბებერ ცოლ-ქმარს ვაჟიშვილისგან მოწყალებად გამოსამეტებელ შემდეგ ჩამოსვლამდე უეჭველად ეყოფოდათ ეს სიხარული და ნეტარება.

4.

აკვირინა გადმოვიდა იმ საღამოს დარჩიებში, ახალგამომცხვარი დიდი სქელი მჭადი და ერთი წველა ყველი გადმოიტანა, დღესასწაული მიულოცა. ელომ, ბარემ ერთად ვივასშმოთო. მზადება დაიწყეს. ხუტა გარეთ გავიდა და ჟორიეს გასძახა. გვეგონებოდა, აგერ მეორე ეზოში ელაპარაკება ვილაცასო, მაგრამ გასაკვირად იქიდანაც რაღაც მოისმა და სამზადში რომ შემობრუნდა, ასე თქვა, ჟორიე ახლავე გადმოვა ჩვენსას, პალუშასაც წამოიყვანს და ფეფენოსაც გადასძახებენო.

დასხდნენ ვასშმად. ითამადა ხუტამ. იტრიალეს დედაკაცებმა. ილოცებოდნენ სტუმრები, იხსენებდნენ დათიკოს სტუმრობას, აკვირინას გოგოს და პალუშას ბიჭის ქორწილს, ჟორიეს სიდედრის გასვენებას, ხან ამ მთისას ამბობდნენ, ხან იმ ბარისას. შემოათენდათ კიდეც.

ლამის სოფლის ყველა მამალს ჰქონდა ნაყივლი, დარჩიებიდან სტუმრები რომ წავიდ-წამოვიდნენ.

ჭიშკართან იდგნენ ელო და ხუტა.

ვიდრე ყველანი თვალს არ მიეფარნენ, არც უფიქრიათ შინ შებრუნებულიყვნენ.

იდგნენ ჭიშკართან. აცილებდნენ და აბინავებდნენ სამეზობლოელ სტუმრებს.

უცებ წარმოვიდგინე, თუ რა დიდებული სანახავი იქნებოდა ეს ორი მოხუცი ანგელოსი, თავისი სუსტი მხრებითა და ნატკენი ფრთებით ერთი პატარა სოფლის ცა რომ ეჭირათ, – როგორც შეეძლოთ! – თავისი წილი სოფლის ცა! მაგრამ გავიგონია? ისე, მართლაცადა, რა ახირებაა, ღმერთმანი?! აბა, ამას ვინ მეტყვის და მომიყვება?! ვინ ხედავდა მათ თავზე წამომდგარი გორაკის, იმის ზემოთ დაწყებული ცის, იმ ცის ბინადარი, წასასვლელად გამზადებული მთვარის თეთრი ლანდისა და ელოზე ორიოდე წლით უფროსი აკვირინა ცინცალამის გარდა, აგერ მორყეული ჭიშკარი რომ საგულდაგულოდ შეიხურა და ხედვასუსტი ბებრული თვალი აქეთ გამოეპარა?!

და მაინც, რაკილა იმედით უფროა კაცი, ვიდრე უიმედობით, მაინც დაველოდები (ლოდინს და დაცინვას კაცი ერთი გასროლით ჯერ არ მოუკლავს, არ უღირსებია – აუჩქარებლად ღრღინის), რომ ოდესმე ვინმეს, იქნებ იმის გამოც და იმის წაქეზებითაც, ამ მოთხრობას რომ წაიკითხავს, სურვილი გაუჩნდება, დახატოს ორი მოხუცი ანგელოზი თავის სტუმრებიანად კვალდამჩნეულას მარიამობის ღამის გაცრეცილი ცის, თეთრი მთვარისა და მტრედებიანი ჭიშკრის ფონზე.

ძროხის მოწველამდე სუფრის ალაგება მოასწრო ელომ, ჭურჭელიც დააბინავა ბუფეტში. ცეცხლს შეუკეთა. ტახტზე წამოწოლილ ხუტას საბანი მიაფარა, იყუჩებს ბერიკაცი პაწა ხანო, და ოდისკენ წავიდა.

რა ექნა, მთელი არსებით გრძნობდა, რომ ამ საიდანაც მოფრენილ და უეცრად შემოჩენილ სულმოკლეობას ვერ ერეოდა! ამ ცთუნებას ვერაფრით ვერ ძლეოდა – ძალა არ ჰყოფნიდა

ამისთვის. ახლა უნდოდა, ბავშვივით უნდოდა, ნადღესასწაულებზე, ნამარხულევს, ნამასპინძლევს – სტუმარი ხომ ღვთისაა?! – ცოცხალი ქმრის ხელში, აკვირინას და ფეფენოს დატირების მოიძეღვს, მიეზარებია სული ღმერთისთვის, თუ მისი ნებაც იქნებოდა, ახლა, ვიდრე ძალი კიდევ ერჩოდა და საკუთარ თავს თვითონ მოაკონსტაკებდა შუა ოდაში დასაწოლად.

თვალეები რომ დახუჭა, ესლა გაიფიქრა, წესით აწი კი უნდა გათენებულიყო, თან კარგადაც და ეს ჩამობინდებუნდება, ნეტა, რაღა არისო. გამოცდილი ქალი იყო – პასუხს არ დალოდებია. მაინც – იქნება და, მიხდებ-მიცხადდება, რაც შევთხოვეო! პირჯვარი გადაიწერა და გულაღმა მწოლიარე, გულხელდაკრეფილი, საეგებისოდ, ყოველი შემთხვევისათვის, სავინიცობოდ გაიტრუნა-გაინაბა ახალამოსული მზით განათებული ოთახის შუაგულში გამოჩოჩებულ ტახტზე.

2015 წლის 19 ივლისი – 2016 წლის 22 თანვარი

